

אגעדאנק

על פרשת השבוע

פרשת תזריע מצורע תשפ"ג

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריאה

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

זוהי תמצאהו רמוז בשלשה פסוקים הכתובים בתורה, שמתחילים בנו"ן ומסיימין בנו"ן. וזהו אחד מהם, 'נגע צרעת כי תהיה באדם והוא אל הכהן'. והב', 'נחנו נעבור חלוצים לפני ה' ארץ כנען ואתנו אחוזת נחלתינו מעבר לירדן' (במדבר לב, לב), והשלישי, 'נביא מקרבך מאחיך כמוני יקים לך ה' אלקיך אליו תשמעו' (דברים יח, טו), והנה בפסוק הראשון הורה, שאם יקרה ויבא נגע צרעת באדם מישאל, שייבאוהו אל הכהן ולא אל אדם אחר. אבל אם יקרה הנגע באיש אחר שלא מאומתו, שיכול לבא לפני החכם או הנביא לטהרו או לטמאו:

וזה רמז על נעמן שר צבא מלך ארם שהיה מצורע, ובא לפני אלישע הנביא לרפאותו. ואלישע הנביא לא אמר לו לך אל הכהן, אלא רחץ וטהר. ומאין לו זה, וכן מאין לו שירחוץ בירדן ולא במקום אחר. אבל הכל רמזו באלו שני הפסוקים שהם נחנו נעבור חלוצים וגו', נביא מקרבך וגו'. ואלישע ראה בתחלה שאלו הפסוקים מתחילין בנו"ן כפופה ומסיימין בנו"ן פשוטה, ובהם ראה שעתיד איש אחד משאר אומות לבא לפניו להאסף מצרעתו, שיתחיל שמו בנו"ן כפופה ויסיים בנו"ן פשוטה, והוא נעמן שר צבא מלך ארם כמו שמתחילין ומסיימין אלו הפסוקים. וכן ראה שמו של נעמן בפסוק שני, שאומר נחנו נעבור חלוצים לפני ה' ארץ כנען. הרי כאן נעמן בד' תיבות ראשונים. וכן ראה שמו של אלישע בפסוק ג', שהוא נביא מקרבך. אל"ף מנביא, למ"ד מלך, יו"ד מה', ש"ן ועי"ן מן תשמעו. וכן ראה מתוך פסוק שני, שיבא נעמן באנשים חלוצים לארץ כנען, דכתיב (מ"ב ה, ט-י) ויבא נעמן בסוסיו וברכבו ויעמוד פתח הבית לאלישע, הרי כאן נעמן ואלישע בזה הפסוק. והרי כאן סוסים ורכב, שזה רמז למה שאמר בפסוק השני נחנו נעבור חלוצים, שהוא כמו נעמן יעבור עם חלוצים ארץ כנען.

והיכן ראה אלישע לומר לנעמן הלך ורחצת שבע פעמים בירדן, מסוף הפסוק שכתב בו מעבר לירדן, ובזאת הרמיזה אל שירחוץ בירדן. ומאין לו שהנביא יכול לטהר זה האיש מצרעתו, הוציאו מן הפסוק 'ג' שכתוב בו נביא מקרבך, ששם רמזו שם אלישע כמו שכתבתי. ורמזו בו שזאת הטהרה עתידה להעשות ע"י נביא מקרבך מאחיך אליו תשמעו, כי הוא במקום כהן; ולכן כשקרא מלך ישראל את בגדיו ואמר האלקים אני להמית ולהחיות (שם ז-ח), שנראה שהמצורע חשוב כמת. שלח לו אלישע למה קרעת את בגדיך. לפי שהוא היה יושב דורש אלו הפסוקים, ובהם הוא צופה ומביט ענין נעמן, וידע בנבואה קריעת בגדי המלך. יבא נא אלי וידעת כי יש נביא בישראל, ושהתורה העידה על זה הענין. לכן ראוי שיבא וידע כי יש נביא בישראל, כמו שכתוב נביא מקרבך מאחיך, שזהו כמו נביא בישראל. ובאמרו אליו תשמעו, רמז שראוי לשמוע לדבריו בין לקולא בין לחומרא. ובכאן גלה שלא היה לו רפואה אחרת, אלא בדברים ובשמיעת דברי הנביא, וזהו אליו תשמעו:

ולכן כשקצף נעמן ואמר (שם יא-יג) הנה אמרתי אלי יצא ועמד וקרא בשם אלהיו והניף ידו אל המקום, כתבנית סמיכה לכוין בתפלתו. ואסף, כמו שהיה עושה הכהן, והסגיר הכהן את הנגע. ואם בשביל הרחיצה באתי, הלא טוב אמנה ופרפר וגו'. וידברו ויאמרו לו עבדיו, דיבור ואמירה בדברים רבים טובים וניחומים להשיב חמתו. אבי דבר גדול דבר אליך הנביא. כלומר, אחר שאתה אב בחכמה ואיש גדול, כמו שכתוב עליו ונעמן היה איש גדול לפני אדוניו (שם א), לפי שראה אותו בעל עצה וחכמה ונשוא פנים לכל העם ואיש גבור חיל במלחמה, וזהו ובו נתן ה' תשועה לארם (שם). ולכן אמרו לו אבי דבר גדול הנביא דיבר אליך. כלומר, יש לך לראות בחכמתך מי דבר אלו הדברים שהוא נביא ה', ואם היה אומר לך דבר גדול הלא תעשה להשלים דברו. אף כי אמר לך רחץ וטהר, שהוא דבר קטן. ורמז באומרו ואף כי אמר אליך לומר, שאף אם היה אומר לו הנביא דבר גדול לאסוף אותו מצרעתו ולקרוא בשם ה' ולהניף ידו על המכה, ועל הכל היה אומר רחץ וטהר, היית עושה, כ"ש שלא אמר דבר אחר אלא רחץ וטהר. וכל זה תלוי באומרו אליו תשמעו, וכל זה רמז באמרו נגע צרעת כי תהיה באדם והוא אל הכהן. ולהודיענו עומק התורה וסתריה, ולא דבר רק הוא אלא ממני וכלה במספר במשקל. וכמו שיש סודות גדולים בתורה, כן יש סודות גדולים בפרשיותיה, ובהתחלת הפסוקים ובסופם: (צדור המור)

"זאת תהיה תורת המצורע" (יד, ב)

אשה כי תזריע וילדה זכר (יב, א)

י"ל ע"ד מוסר דאחז"ל אפי' עני המתפרנס מן הצדקה יעשה צדקה ע"ש פ"ק דגיטין ובזכות זה זוכה לפרנס אחרים משלו בלי ספק וידוע כי המקבל נקרא נקבה והמשפיע הוא הזכר וידוע ג"כ כי זריעה הוא הנתינת צדקה ע"ש זרעו לכם לצדקה, וזהו אשה כי תזריע פי' עני המקבל צדקה אשר יזריע ג"כ ויתן צדקה אזי יולד מזה שיהיה זכר שישפיע לאחרים.

(חתם סופר)

זאת תורת היולדת לזכר או לנקבה (יב, ז)

פסוק זה מופיע באמצע הפרשה, לאחר קרבן יולדת עשירה ולפני קרבן יולדת עניה, שואלים המפרשים, לכאורה היה צריך לכתוב פסוק זה בסוף הפרשה, ולמה מופיע כאן?

ומתוך כלי חמדה, עפ"י דברי הגמ' "כל הלומד תורת עולה כאילו הקריב עולה", וביולדת עניה, כשיוצאת על ידי אמירה, יכולה לומר תורת קרבן עשיר ולכן מופיע כאן הפסוק "זאת תורת היולדת" שהרי גם יולדת עניה שייכת בפסוקים אלו של קרבן עשיר, באם אין ביה"מ"ק ויוצאת ידי חובתה באמירה. (פרדס יוסף)

בשם כ"ק אדמו"ר מהר"ש מבעלזא ז"ל איתא שאמר ליישב הערה זו למה נאמרה זאת תורת היולדת אחרי יולדת עשירה, ולפני יולדת עני, לומר זאת תורת היולדת, מן הדין ומן המשפט ראוי שהיולדת תהי' עשירה, שלעמך ישראל יהי' פרנסה ברווח, זהו מן הסתם. אבל אם יארע ולא תמצא ידה די שה, אז ישנו הפרשת של יולדת עניה.

(דף על הדף ע"מ שקלים)

וראהו הכהן וטמא אותו (יג, ג).

וברש"י "יאמר לו טמא אתה". כידוע שאין הנגע מטמא עד שלא יאמר עליו הכהן "טמא". ואפשר ליתן טעם בדבר שהרי הנגע בא על עוון לשון הרע, האדם המדבר לשון הרע אינו שם על ליבו את משמעות וגודל חומרת הדיבור, ובזה רואה הוא כי אמירת הכהן היא המטמא אותו וזה יבין שגם מילותיו שלו הם שטמאוהו, ורואה בזה את כח הדיבור וידע להיזהר בזה.

(טעם הצבי)

וראה הכהן וגו' וטהר את הנגע כלו הפך לבן טהור הוא וביום הראות בו בשר חי יטמא, (יג, ג)

יאמר ע"ד מוסר כי המצורע הוא מורשש בחטאים אשר בחבורתו יזיק אנשים ללמוד ממעשיו כאשר יתבאר עוד ע"כ הרחיקו התורה מעל גבול ישראל וגרשו ממנו אל מחוץ למחנה, והנה אמנם הרשעים הגדולים המפורסמים ברשע לא יזיק כ"כ בחבורתם כי ישמרו מהם אנשים צדיקים וטובים ולא ימשכו אחריהם ואינם צריכים הרחקה כ"כ משא"כ אותם שאינם תוכם ככרם מראים עצמם צדיקים והם רשעים גמורים עליהם אמרו חז"ל [יומא פ"ו ע"ב] מפרסמים החנפים מפני ח"ה והם צריכים הרחקה יתירה, וע"כ אמר פה הנגע אשר כלו הפך לבן וניכר ונודע רעתו בקהל הגם כי רע הוא לעצמו וע"כ קראו נגע מ"מ טהור הוא ואינו טמא לטמא אחרים ואינו צריך שילוח, אך וביום הראות בו בשר חי פי' ביום שיתחיל להראות עצמו כצדיק ואיש חי אז יטמא. (חתם סופר)

ואם בהרת לבנה היא וגו' ועמוק אין מראה מן העור. (יג, ד)

פירש"י, לא ידעתי פירושו, כי קשה לו שהרי פירש בפסוק שלפניו "ומראה הנגע עמוק מעור בשרו", שכל מראה לבן עמוק הוא, כמראה חמה עמוקה מן הצל, ואיך אמר כאן שאין מראה עמוק מן העור?

והרב ר' מאיר מרוטנבורק פי', שכן פירוש הפסוק: ואם בהרת לבנה היא בעור בשרו ועמוק, כדרך כל דבר לבן, ועוד מוסיף הכתוב ואומר: "ואין מראה מן העור", תחלת דבר הוא, פי' שהוא עמוק מחמת הלבון ואין מראה מן העור, והטעם מורה על זה הפירוש. (שכן "פשטא" מראה על עצירה והפסק)

(הטור הארוך)

נגע צרעת כי תהיה באדם (יג, ט)

ואמר נגע צרעת כי תהיה באדם. להורות שדין אלו הנגעים הם באדם, והם בישראל שנקראו אדם, כדכתיב אדם אתם (יחזקאל לד, לא), ולהם צוה שיבואו אל הכהן ולא אל אדם אחר, או שיבואו בעל כרחם, וזהו והוא אל הכהן. אבל אם בא אדם אחר משאר אומות להראות נגעיו אל החכם או אל הנביא, מותר לראותו:

הדא הוא דכתיב 'מי האיש החפץ חיים' (תהלים לד) לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם: 'זאת תהיה תורת המצוה' - תורת המוציא שם רע (ויק"ר טז, ב)

במדרש (שם) הובא המעשה המפורסם באותו רוכל שהיה מחזיר בעירות שהיו סמוכות לציפורי, והיה מכריז ואומר: מי רוצה לקנות סם חיים? והיו הבריות מקיפין אותו. רבי ינאי היה יושב בטרקלין שבביתו ועוסק בפשוטי המקרא וחוזר עליהן. שמע שמכריז 'מי רוצה לקנות סם חיים', אמר לו: בוא עלה לכאן ומכור לי. אמר לו: לא אתה ושכמותך נצרכים לזה. הפציר בו רבי ינאי. הוציא לו ספר תהלים, הראה לו פסוק 'מי האיש החפץ חיים', מה נאמר אחריו - 'נצור לשונך מרע ושפתך מדבר מרמה סור מרע ועשה טוב'. אמר רבי ינאי: כל ימי הייתי קורא את הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט, עד שבא רוכל זה והודיעו 'מי האיש החפץ חיים'.

ויש להבין, מה היה קשה לרבי ינאי בהסברו של הפסוק, שנפשט לו לאחר מפגשו עם אותו רוכל?

פרש מהר"ז: לשון הפסוק קשה, מדוע הוא בא בלשון שאלה: 'מי האיש החפץ חיים' לכאורה היה לו לומר בפשטות שהנוצר לשונו מרע - יחיה.

עד שבא אותו רוכל, סובב בערים ובכפרים והכריז בקול 'מי רוצה סם חיים', ומכאן ר' ינאי שדוד המלך בא להשמיענו שעל דבר זה שכולם נכשלים בו, יש להודיע בלשון הכרזה, וכאותרו רוכל שהכריז בקול 'מי רוצה סם חיים', כך אמר דוד: 'מי האיש החפץ חיים'.

ומדוע הלך אותו רוכל דוקא לעיר ציפורי ולעירות הסמוכות לה כדי למכור סחורה זו?

באר רבי יוסף מפוזנא (חתנו של ה"נודע ביהודה"), על פי דברי ה'זוהר' הקדוש שבאר על דרך הרמז את הפסוק "לא תבערו אש בכל מושבותיכם" (שמות לה, ג), ש"אש" זו אש המחלוקת. יום שבת הוא יום שבו יש פנאי לאנשים לשבת ולשוחח על דא ועל הא, וממילא עלולים לבוא לידי ריב ומחלוקת. והנה בציפורי היה יום ארוך יותר משאר המקומות, כמובא בגמרא (שבת ק"ח ע"ב) "יהי חלקי ממכניסי שבת בטבריא וממוציאי שבת בציפורי". העיר ציפורי שכנה בראש ההר, ומשום כך כניסת השבת היתה כמו בכל מקום, אך יציאת השבת היתה מאוחרת יותר כי שקיעת החמה נתאחרה, ונמצא שהשבת שם היתה ארוכה יותר. לכן בא לשם להזהירם באופן מיוחד על עוון לשון הרע ומחלוקת.

(ומתוק האור)

ועץ ארז. ושני תולעת ואזב.

אומר רש"י - ועץ ארז. לפי שהנגעים באין על גדות הרוח. ושני תולעת ואזב. מה תקנתו ויתרפא, ישפיל עצמו מגאותו, כתולעת וכאזב.

אומר הספר פרדס יוסף - כאשר בן אדם משפיל את עצמו, ישנה סכנה שיבוא לידי גאווה בגלל ההשפלה.

ישנה הנהגה בעולם המוסר, של אנשים שנוהגים להשפיל עצמם עד לעפר, וממילא, לא תהיה לו שום סיבה להתגאות.

אותם אנשים היו עושים פעולות, כדי להשפיל את עצמם. לדוגמא, היו נכנסים למכולת ושואלים: "סליחה, אולי יש לכם במקרה 100 גר' מסמרים?", או שהיו נכנסים לבית מרקחת ושואלים: "סליחה, אולי במקרה יש לכם עוגה?"

אנשים היו חושבים אותם למשוגעים, וככה הם היו מכניסים להם לראש, שהם לא שווים כלום.

בן אדם שמגיע למקום כזה, שכולם מחשיבים עצמם לאפסים, יכל להתגאות ולומר לעצמו: "הבחור הזה אפס?! אני הרבה יותר אפס ממנו" ©

אם ככה, גם בענוה יש סיכון. לכן, אם התורה היתה מצוה לקחת רק עץ ארז ואזב, הנפילה היתה מלמעלה עד למטה - מעץ הארץ שהוא מרומם ביותר, ועד לאזב שהוא המושפל ביותר.

באה התורה ונקטה ב'קו אמצעי' ואמרה: "בין עץ הארז לאזב, תכניס שני תולעת".

כלפי מה אמורים הדברים?

אומרת המשנה (אבות א, א) - משה קבל תורה מסיני.

נשאלת השאלה - למה לא נאמר משה קבל תורה בסיני?

הפשט הוא, שמשה רבינו קיבל את תורת הענוה מהר סיני. כשראה משה, שמכל ההרים שרצו לקבל עליהם את התורה, בחר הקב"ה דוקא בהר סיני כי היה ההר הנמוך מכולם, שנאמר {תהילים סח, יז} למה תרצדון הרים גבנים ההר חמד אלהים לשבתו אף ה' ישכן לנצח.

מובא בשם האדמו"ר מקוצק:

אם הקב"ה כ"כ מחבב הרים נמוכים, למה לא ניתנה התורה בתוך בקעה?! למדנו מכאן יסוד, שהר צריך להיות. אם לא יהיה הר, לא יהיה כלום.

כלפי מה הדברים אמורים?

אמר האדמו"ר מקוצק - כל יהודי, צריך שיהיו לו בכיס שתי פתקאות. באחת יהיה כתוב "כי בצלם אלקים עשה את האדם" ובשניה "ואנכי עפר ואפר".

נשאלת השאלה - בשביל מה צריך את זה?

אם אומרים לבן אדם: "בוא תייסד שיעור תורה"

"אני לייסד שיעור?! אין לי כח לזה..."

"אולי תייסד גמ'???"
"לא נראה לי..."

אומרים לו: "תשמע, אתה יודע שנבראת בצלם אלקים! אם ככה, יש לך כוחות לכך!"

מצד שני, פוגעים ומשפילים אותך? תוציא את הפתק השני - "ואנכי עפר ואפר". ממילא אם תבין שאתה עפר ואפר, לא תיפגע מאף אחד.

אמר האדמו"ר מקוצק - אבל ישנה בעיה אחת, שאנשים מחליפים את הפתקים.

כשאומרים לאדם להקים שיעורי תורה או להקים גמ"ח, אומר האדם: "ואנכי עפר ואפר... אני יכל להקים משהו?!", וכשפוגעים ומשפילים אותו, הוא אומר: "אתה יודע על במי פגעת?! באלקים!"

אם ככה, צריך האדם לדעת להוציא את הפתק המתאים, בזמן המתאים. מבקשים ממך לעשות פעולה מסוימת, אל תאמר "אין לי כח", שהרי נבראת בצלם אלקים. כשפוגעים בך, תדע שאתה עפר ואפר!

(ברוך שאמר)

מאוצרות המגידים

וביום השמיני ימול בשר ערלתו (י"ב, ג)

סמיכות הדברים של פרשת מילה, וכתיתבתם בתוך פרשת יצירת האדם, מלמדת אותנו בפשטות, כי במצוות המילה יש מעלה נוספת משאר מצוות מפני שבמצוות מילה נשלמת ונגמרה יצירתו של כל יהודי, ומקודם שנימול, עדיין לא הושלמה יצירתו הראויה.

ולכן בברכת המילה מסמיכים אנו את היצירה עם המילה ומברכים - "אשר קידש ידך מבטן וחוק בשארו שם". כלומר: שקדושת היהודי מתחילה עם יצירתו בבטן, שכבר אז קודש והופרש להיקרא "ידיד" ומסתיימת בשעה ש"חוק בשארו שם", לסוף שמונה ימים בעת המילה.

זוהי גם ההרגשה הממלאת כל לב יהודי כאשר לבו לב מרגיש, וכך חי עם ישראל לדורותיו בהרגשה מרוממת זו. הבה ונראה מעט על רוממות הנפש של עם ישראל.

סכינה חריפא של אם יהודיה

מעשה נורא היה בעת הובלת היהודים לגיא ההריגה על ידי הצורר ימ"ש. קבוצה גדולה הלכו בבוץ, ביום חורף, קר וקשה, ובתוכם צעדה אשה במצערת המוות, לעבר תאי הגזים, והמשרפות.

איש אחד שניצל סיפר אח"כ, כי באמצע הדרך לפתע החלה האשה לצעוק "סכין! סכין!..." למי יש סכין?!, וכולם סברו שרצונה לאבד עצמה לדעת, וכמוכן שלא חשו לצעקותיה וניסו להרגיעה ולהסביר לה שאסור להתאבד וכך אבל היא בשלה "סכין! סכין!".

הארור ימ"ש שאל מה פשר הצעקות, והשיבו לו שאשה רוצה סכין בכדי להרוג את עצמה, הגיב בחיוך - טוב מאוד, והוציא סכין חד ונתן לה, וכשעיני כולם מביטים, ראינו לפתע איך שהיא שולפת מתוך חיקה תינוק, ובעוד הסכין בידה מיהרה למול אותו והשיבה את הסכין לאותו ארור.

ואז הסבירה שבדיוק היום הוא יום השמיני ללידתו, ורצתה שיישרף יחד עם כולם כשהוא נימול ולא ערל. ושלפיקך התנהגה בעורמה כזו בכדי שיתן לה סכין!! והדברים נוראים ומרטיטים על מה וכיצד חשב מוחם של האמהות היהודיות, רגעים ספורים לפני המוות שלה ושל בנה!!

מי כעמך ישראל

מעשה נוסף אשר גם הוא נורא הוד, וגם הוא על ה"אמא היהודית" של עם ישראל, שמעתי מיהודי שהגיע מרוסיה מהתקופות הקשות, בהם כל עשיית ברית מילה או אפי' השתתפות בברית מילה הייתה כרוכה בסכנה נוראה של גלות ועונשים קשים.

ומפני זה היו עושים בריתות רק בחשאי גמורה, ולא היו מזמינים אלא קומץ של מניין יהודים חשאים שסמכו עליהם ועל שתיקתם, ואותו אדם, ששח לי את כל המעשה, היה מבין "הנאמנים" שהיו מוזמנים בסתר לבריתות.

פעם בא קצין אחד, מספר אותו יהודי, והזמין אותנו לברית שתערך למחרת, במקום פלוני בשעה פלונית, והדריך אותנו איך להיכנס למקום ההסתר.

ואכן נכנסנו ועברנו כמה חדרים עד בואנו אל מקום המסתור, שם הכין מראש בחגיגות, שולחנות מלאים כל טוב, והשמחה הייתה שלמה ללא חשש מכל הנעשה בחוץ.

והנה עם תום הברית מייד כשהושב הילד לאמו נשמעה זעקה, ולב כולנו יצא מפחד - האמא התעלפה!

בחרדת לב, המתינו כולם כמה רגעים עד שהצליחו לעורר את האמא, ואז אמרה שאפשר להירגע לא קרה כלום, ומה שהתעלפה היה משום שהתינוק כבר היה כעת בן שנה, ורק היום זכתה להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, ובמשך כל השנה התגברה ונשכה שפתיה שלא לנשק את בנה הערל.

ותיכף לאחר הברית נתתי לו את הנשיקה הראשונה מאז שנולד, ומרוב התרגשות התעלפתי, וזה הכל - סיימה בפשטות. - מי כעמך ישראל!

טהרת מידותיו של בן תורה

וביום השמיני ימול בשר ערלתו, ושלושים יום ושלושת ימים תשב בדמי טהרה (י"ב, ג-ד')

ובו הפירושים בפסוק זה, שבאים לבאר מדוע בתוך פרשת הלכות טומאה, מוסיפה התורה באמצע ומזכירה את ענין ה"מילה".

ניתן להוסיף בדרך דרש, בהקדם מה שאמרו חז"ל (סוכה נ"ב). שבעה שמות יש לו ליצה"ר. הקב"ה קראו "רע" שנאמר "כי יצר לב האדם רע מנעוריו" ואילו משה רבינו קראו "ערל".

יש להבין מדוע שינה משה רבינו את שמו ל"ערל", שהוא פחות גרוע מ"רע", שכן ב"ערל" יש תקנה, וכן פחות גרוע משמות קשים אחרים שמנו שם חז"ל?

לאחר מתן תורה - נקרא היצה"ר ערל

אלא, שודאי באמת היצה"ר הינו קשה ו"רע" וכל שאר שמות ומרעין בישין... אולם כ"ז קודם מתן תורה. אבל משה רבינו שהוריד את התורה לבני"י, ובה נאמר "בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין" (קידושין ל:). שפירושו, שיש תיקון ורפואה לאותה מכה "רעה" הנקראת יצה"ר, ולפיכך משה רבינו קוראו רק "ערל" כלומר; כערל - שעדיין לא נימול, אך יש לו תקנה - במילה!

ע"י התורה המיידות הרעות הנהפכים למיידות נאצלות

זאת ועוד, שכשם שבהסרת ערלת הבשר אינו רק מוריד את הערלה, אלא גם מוסיף מעלה והשתבחות, בכך שנקרא מהול, ומתקדש ע"י להיות "בן ברית" עם הקב"ה. כך גם בערלת הלב, שע"י עסק התורה ועמלה, אינו רק מסייר את התאוות - אלא אדרבא - הופכם להיות תאוות כשרות וישרות של "בן ברית" בעמל התורה!

שכן בלי תלמוד תורה, צריך האדם לדכא ולשבור את תאוותיו, אולם ע"י העמל בתורה האדם מתעלה ומתקן את מיידותיו, עד שיכול להפכם להיות מיידות טובות ונאצלות.

ומי שהגיע לידי כך, אינו צריך לדכא את יצר ההשתוקקות שגורם היצה"ר, רק יכול להפכם לטוב. שבמקום להשתוקק לחתיכת דג מלוח - ישתוקק לחתיכת תוס'... וכן בשאר המיידות והתשווקות.

וכעין מה שפירש המהרש"א בקידושין (שם) כמה שאמרו: "כל זמן שהרטיה על מכתך, אכול מה שהנאתך ושתה מה שהנאתך ורחוץ בין בחמין בין בצונן ואין אתה מתיירא".

ופירש המהרש"א שזה קאי כנגד התאוות של העוה"ז שהעוסק בתורה אינו חושש מהם.

ולפיכך בתוך פרשת טומאת בשר וטהרתו, ע"י שבעת נקיים וטבילה במי המקוה, רומזת לנו התורה שכך הוא לגבי טומאת הלב ג"כ. כי יש תקנה לערלת הלב וטומאת הנפש, במילת הלב במילת הנפש כיצד? וביום השמיני ימול! "משה" קראו ערל היינו כאמור, שניתן למולו בסכינא חריפא של עמל ויגיעת הלימוד!

ואשר זוהי סמיכות הפסוקים, שבין הלכות הטומאה להלכות "דם טוהר" נכתב בדין המילה - לרמוז לנו על מילת הלב, פלאי פלאים!

לעומת זאת ומאידך גיסא, יימשך הדרש של "ערלת הלב" בסמיכות הפסוקים לדיני הטהרה התלויים במקוה. שכן גם הטהרה שבעסק התורה דומה ונמשלת בדברים רבים לטהרת המקוה.

נמיכות הרוח

הנה נמשלה התורה למים, "כשם שאין המים מתכנסין אלא במקום אשרון כך דברי תורה אינם נמצאים בגסי הרוח ולא באדם גבה לב" (רמב"ם פ"ג, ה"ט; מהת"ת) כי בכדי להיטהר צריך להנמיך להיכנס בתוך המים ולטבול.

והיינו שבל נטעה לחשוב שניתן להנמיך ולטבול במימי הדעת (כלשונו הזהב של הרמב"ם סוף הל' מקואות) כאשר לב האדם מפרפר ומתנפח מכל אירה שנדמה לו שחברו אמר עליו... או מי שפניו נפוחים מגאוה בעת שנע בפנים נפוחות אל עבר המזרח... שטבעם של אלו לצוף על פני המים ולא לשקוע בתוכו...

כללו של דבר, לא בכרס גדולה ולא ע"י לבישת חלוקא דרבנן זוכים לכתר תורה, כי כתר תורה נמצא דווקא על הראש... ועל הראש הנמוך... וכך כותב הרמב"ם בהלכות ת"ת:

"מי שנשאו לקיים מצוה זו כראוי ולהיות מוכתר בכתר תורה, לא יסיח דעתו לדברים האחרים ולא ישים על לבו שיקנה תורה עם העושר והכבוד כאחת" (פ"ג, ה"ו). ובהמשך "אין ד"ת מתקיימים במי שמרפה עצמו עליהן ולא באלו שלומדים מתוך עידון ומתוך אכילה ושתיה" (ה"ב שם).

הנה למדנו שצריך שבעה נקיים ולעסוק בתורה יום ולילה וכהמשך דברי הרמב"ם יעו"י"ש. וכשם שאפילו שעה אחת שיוצאת מן המים לא מועיל הטבילה. כך המסלסל בשערו ומכווץ את פניו להיראות נכבד, ואפ"י בשערה אחת. כבר אין כאן טבילה!!!

ואפ"י לאחר שזכה האדם וכולו טבל ונכנס במים - במימי הדעת - יתכן שעדיין אינו שייך למים, ואין טהרת לבו ראויה. וכדלהלן.

עולמו של בן תורה

וביום השמיני ימול בשר ערלתו, ושלושים יום ושלושת ימים תשב בדמי טהרה (י"ב, ג'ד')

לעיל נתבאר שאחר מתן תורה משה קראו ליצה"ר ערל, כי בראתי לו יצה"ר בראתי לו תורה תבלין. שע"י התורה אפשר למול את היצה"ר.

וע"י עמל התורה מהפכים את כל הרע לטוב, ואשר לכן נקרא היצה"ר ערל כי ע"י התורה הוא נימול.

ועד כמה צריך להיות שקוע אך ורק בלימוד התורה נלמד מכלב הים... ונקדים לבאר פירוש נפלא ששמעתי על מה שכתוב בפרק שירה, כלבים אומרים "בואו ונשתחוה ונכרעה" (תהלים צ"ה) מדוע אומרים הכלבים פסוק זה דווקא?

יש לבאר ולפרש, בהקדם דקדוק נוסף. שהנה מלשון הפסוק שאומרים הכלבים "בואו ונשתחוה" נשמע, כי קוראים המה לאחרים להצטרף לשירתם. ולמי מכוונת קריאתם זו?

הנה אמרו חז"ל במשנה במסכת כלים (פ"ז, מ"ג) "כל שבים טהור, חוץ מכלב המים מפני שהוא בורח ליבשה". מדוע נשתנה דינו של כלב הים משאר כל חיות המים שהעושה מהם כלים אינם מקבלים טומאה, ורק מהכלב שבים, העושה כלים ממנו מקבלים טומאה, כאשר חיות היבשה?

מפרש הר"ש והרא"ש בפירוש המשנה: "כל מה שיש ביבשה יש בים. וחית הים ובהמת הים אין אחד מהם בורח ליבשה כשרוצים לצודם. רק הכלב לבדו, הלכך הוי בכלל בהמות היבשה ואם עשה מהם כלים מקבלים טומאה" עכ"ל. מעתה נתפרש היטב ונאמר: שכלב היבשה קורא לחברו - כלב הים להצטרף עמו יחד לכריעה ולשירה. שכן שכל חיות הים האחרות, אינם יכולים להצטרף לשירה יחד עם החיות שכמותם ביבשה, וארי היבשה אומר לבדו וארי שבים אומר לבד, כי מינים שונים המה.

אולם כלב הים מכיוון שבורח ליבשה, בשעה בשעה שרוצים לצודו הרי דינו נקבע משום כך, כחית היבשה. ומעתה מצטרף הוא אל כלב היבשה בצוותא, ושניהם אומרים כאחד - "באו ונשתחוה ונכרעה".

מדוע שירת הכלבים בפסוק "בואו ונשתחוה"

ואשר לכן אומרים הם דווקא בפסוק זה התואם לצירופם המיוחד, לפי שקודם לכן אומר הפסוק "אשר לו הים והוא עשהו, ויבשת ידי יצרו" (תהלים צ"ה) והיינו הצירוף של עשיית הים והיבשה יחדיו, שלכלבים המצטרפים משני המקומות, להם נאה להלל ביחד ולהמשיך "באו ונשתחוה ונכרעה". וזה נפלא מאוד.

והנה, דברי תורה נמשלו למים. וטהרת האדם באה ג"כ על ידי טבילה במים. ונמצא שיכול האדם להיות כל כולו במימי הדעת בים התלמוד יום ולילה כמו כלב הים שנמצא כולו במים, אולם אם ייצא לפעמים מהלימוד, כבר נחשב משום כך כמי שאינו שייך לים התלמוד, וככלב הים שנחשב ממין חיות הארץ - משום שבורח לפעמים ליבשה, ואינו שייך למיני חיות המים.

ואם ירצה לומר "פרק שירה" בבין הזמנים יחד עם עמי הארץ אנשי היבשה, יכול גם יכיל הוא... אולם "בן תורה" שלם אינו נקרא, אא"כ אינו יוצא אף פעם מן הלימוד!!

הבורח מהתלמוד להינפש, פניו כפני הכלב

שכן אם נוסף להתבונן, נשאל ונקשה מה בכך שקורה שלפעמים יוצא ליבשה, הרי בודאי שמחוץ ליציאתו לפרקים ליבשה, כל כולו שייך לטבעם של חיות המים? וכי מה גרע בכך שלפעמים יוצא ליבשה, אטו אין עוד מיני חיות מחיות המים, שיוצאים קצת ליבשה וחוזרים?

אלא שכלב הים אינו רק יוצא ליבשה (כמו חיות המים האחרות) אלא "בורח ליבשה"! פירוש; שבשעה שרוצים לצודו ונמצא בסכנה, בשעה זו נגלית בו מהותו השורשית והשתייכותו האמיתית, כי מדוע אין הוא בורח אל עומק הים כאשר חיות ודגי הים, ומדוע בורח ליבשה. וזהו סימן מובהק שאינו חית המים - שכל חיותה אינה אלא במים בלבד. מאי משמע?

שיתכן והאדם כל חייו בתוך חיי הבית מדרש וכולו אכן במים, ואפילו שעה אחת איננו בחוץ. אולם, בימי בין הזמנים אינו הולך אחרי מקומות הסמוכים ונראים לים התלמוד, רק בורח כמי שנדרף מים התלמוד, וצריך מרגוע לנפשו עמוק עמוק בהבלי העוה"ז, ולא שוקטת נפשו עד בואו למלון של עשרים כוכבים... ובורח עד ההרים המושלגים... בריצה מבוהלת כחץ מקשת - לתוככי העוה"ז.

או למקומות כאלו שאין בנמצא שם לא בהכנס" לתפילה ולא ביהמ"ד ראוי לקביעת עיתים לת"ת לכל הפחות. אין זה נקרא לצאת ליבשה, רק לברוח ליבשה!!! שמתוך אופי וצורת יציאתו ניכר שקשור הוא בטבורו לארץ, ולחלוחית שמינה של העוה"ז הפשוט והמכוער, מקננת בלבו פנימה, ומוצאת לה פורקן בשעת מבחן.

וא"כ, אין איכות חייו בתורה בלבד! ואח"כ גם אם חוזר שוב ללמוד, אינו אלא ככלב המלקק מן הים...

הבורח מהתלמוד מוכיח שפניו אל החולין

שכן לצאת מהלימוד מעט בכדי לנוח ולנפש, ואח"כ לשוב ביתר שאת וביתר עוז, מותר ואפשר. אך לברוח מהלימוד... אין! ולא קיים! כל עוד נשמה באפנו!!! ניתן להוסיף לקח ליסוד זה, ולבאר במשנה בהירות, עפ"י מה שאמרו בגמ' (זבחים נ"ו). והוא מן המשנה במסכת מעשר שני (פ"ג, מ"ח) לגבי קדושת הלשכות הבנויות במקדש.

לשכות הבנויות בתוך הקודש פניהן אל החול אע"פ שהינם בתוך הקודש דינם כחול. זאת מכיוון שפיתחם פתוח אל החול. ולעומת זאת, לשכות אפ"י שלו שבנויות בחול, אם פניהם אל עבר הקודש, דינם קודש. ואוכלים שם בשר

קדשים כמו בתוך העזרה. ודין זה נפסק להלכה ברמב"ם (הל' בית הבחירה פ"ו, ה"ז וה"ח).

מאי משמע?

יש בעה"ב פשוט שמתייגע לפרנסתו וקובע עיתים לתורה, שאמנם אינו ת"ח, אבל בלבו בוערת אהבת התורה. תמיד ישבח את הת"ח, ורק יחפש להסתופף בצילם, ועל אהבה זו יגדל ויחנך את בניו וכשיגיע ימי בין הזמנים יקח את הילדים לראות איך נראה השיעור של ת"ח פלוני, ואיך מתייגעים בתורה גדולי הדור, יסוב עמם בירושלים או בשאר מקומות הקדושים בהיכלי הישיבות או עוד כהנה וכהנה.

הנה, זה האדם אינו ת"ח, אבל פניו ולבו אל הקודש! שאיפתו והנאתו היא מכל תוספת קודש! ועל כן דינו כקודש! ועל כגון אלה אמרו בגמרא מאן דרחים רבנן הווי ליה חתני רבנן (שבת כ"ג:) כיון שכך מגדל את בניו, זוכה בבנין רבנן וחתני רבנן.

הנעים מים עד ים בעת המנוחה - דבר ה' לא ימצאו

אולם מאידך גיסא יתכן ח"ו ההיפך מי ש"בנוי בקודש" היינו שחובש יום יום את ספסלי ביהמ"ד בישיבות או בכוללים, אולם פניו אל החול! ולמשל כשירצה ליתן פרס לילדיו יקח אותם לראות מטוסים בנמל התעופה... או כשאמור לעיל שבבין הזמנים יסע לכל שבעת הימים והנהרות בשארץ ישראל... ואם "נעו מים עד ים ומצפון לדרום" - ויחד עם זאת - "שוטטו לבקש דבר ה'" - בודאי - שלא ימצאו... ..

כי אמנם בנוי בקודש, אבל פניו ומסתרי לבו אל החולין. ואם הילדים רואים שהאבא הנכבד בוער בלבו להידמות לכולם, ולדקדק בלבושים המתחדשים או בכורסאות נאות וכדו', לבל יתמה מדוע לבסוף אינם ראוים לדבר עמם ב"קדשים ובטהרות" ואינם ברי אוריין. לפי שדינם חול ואין אוכלים בהם קדשים!...

ולפיכך כל חיי האדם, כל שאיפות האדם וכל שמחת האדם, ואפי' כל מנוחת האדם, הכל צריך להיות אך ורק בתורה ובכך יהיה בנוי בקודש פונוי אל הקודש שאז גם גגותיהן קודש (עיי"ש ברמב"ם), ועליו נאמר אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים שכולו טובל ושקוע וכל חיותו ממימי הדעת וטהרתו שלמה!

הבה ונשמע במה גדולי ישראל משתעשעים בעת מנוחתם...

גיצי התלמוד בל"ג בעומר

הגאון ר' יוסף שאול נתנזון זצ"ל בעל ה"שואל ומשיב", היה מתארח אצל בעה"ב אחד במקום מרגוע מעת לעת כשהיה נצרך למנוחה. פעם אחת נזדמן לר' יוסף שאול, לסור אל מקום הנופש ביום ל"ג בעומר, כשעמו היום גם כמה דיינים נוספים מקהילתו שבאו מן הסתם לסעוד ולתמוכו.

בעל האכסניה שניכנס להגיש לפני הרבנים כיבוד ודבר מאכל, ניצל את העבודה שיום זה הוא יום ל"ג בעומר, יום ההילולא של ר' שמעון בר יוחאי, וביקש את שכרו תוך שהוא פונה לר' יוסף שאול ואומר, נו... תאמרו משהו לכבודו של ר' שמעון בר יוחאי!...

שעשועי ת"ח בעת מנוחתם

חייך ר' יוסף שאול, ואמר לסובבים, באו ונמלא את רצון בעה"ב. ופנה אל אחד מן הדיינים שישב עמו ואמר, תמנה בבקשה כמה פעמים מוזכר שמו של ר' שמעון בר יוחאי בכל התלמוד!...

תיכף ומיד, פתח אותו דיין והחל סופר ומונה בדפי הש"ס מברכות, שבת, עירובין וכן הלאה כשהוא מציין בכל מקום היכן מוזכר שמו של רשב"י, וסופרם אחת לאחת כשהדבר נעשה בע"פ כמובן מאליו.

הנה כבר אוחו אותו דיין אחרי כל סדר מועד, וממשיך לתוך סדר נשים, ור' יוסף שאול יושב כנגדו בשקט ובדומיה ושומע את המספר ההולך וגדל של הפעמים הרבות שהוזכר ר' שמעון בש"ס.

והנה כשאחז כבר עמוק בחצי השני של הש"ס התעשת ר' יוסף שאול לפתע ואמר: 'מספיק מספיק'... 'עד כאן'... כבר חיסרת שלושים ושלושה פעמים כמנין ל"ג שהוזכר ר"ש ושכחתם למנות!...

והחל מונה את כל הל"ג מקומות שבהם שכח הדיין את ר"ש, - לשמחתו ולהנאתו של בעל האכסניה שקיבל את שכרו במיטב!...

הנה לנו כיצד נחים - בתוך התורה... ואם בדברים שכאלו מוצא האדם את נפשו לעת מנוחה, אין פלא שיודעים את הש"ס עד כדי כך על בוריו!...

תורתך שעשועי

כך גם זכיתי והכרתי בירושלים, כמה וכמה ת"ח שבעת מנוחתם, היו משתעשעים בפרפראות החכמה, והיו חודין חידות זה עם זה, במבואות התלמוד הלך ושוב.

ולא אשכח את המחזה איך שהגאון ר' שמואל מועד זצ"ל, ור' יעקב קצנבלויגן זצ"ל, ישבו להם לנוח מעט מהמקווה החם שהיה בשערי חסד, וחדו חידות, כמה פעמים מוזכר בש"ס נעל, וכמה פעמים מנעלים, או מנעול וכדו'.

והיה ממש תענוג לראות מה זו בקיאות בש"ס וכל אחד היה מונה היכן וכמה, אשרי עין ראתה כל אלו, ואוי לעין רואה את כל גגות המוניות עמוסות לעייפה, במזודות זו על גבי זו, ממתניות ודרכות לנטיעות לשדה התעופה ולחופש... (לב שלום)

"אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת וכו' והובא אל הכהן, וראה הכהן"

"מעשה באדם אחד שהיה יושב ודורש ואמר אין לך כל נימא ונימא שלא ברא לה הקב"ה גומא בפני עצמו כדי שלא תהא אחת מהן נהנית מחברתה א"ל אשתו ועכשיו אתה מבקש לצאת לתור פרנסתך תוב ובוריך קאים לך, שמע לה ויטיב ליה וקם ליה בורייה" (מדרש רבה כאן).

כהן פלוני מרואי הנגעים בארץ ישראל התקשה בפרנסתו, עד שגמלה בלבו החלטה לעזוב את הבית לתקופה ממושכת לצאת לחו"ל, להביא טרף לביתו, לצורך פרנסה.

הכהן אמר לאשתו כך, כיון שבקרוב אני יוצא מהארץ בהסכמתך, והרי בני אדם רגילים לבוא אלי להראות נגעים, קשה לי לעזוב את הארץ ללא ממלא מקום. איך אפשר להשאיר בני אדם ללא מענה! לכן בואי ואלמדך - כיצד לראות נגעים, תמלאי את מקומי.

הוא החל ללמד אותה.

מיד בשיעור הראשון, לגבי מראה השערות בתוך הנגע "והנה שער בנגע הפך לבן וכו'" הוא הקדים ואמר לה פרט יסודי: "אם ראית שער של אדם שיבש המעין שלו, תהא יודעת שהוא לקה. לפי שכל שער ושער ברא לו הקב"ה מעין בפני עצמו שיהא שותה ממנו, יבש המעין יבש השער". אם חלילה נראה בראשו של אדם או בכל מקום אחר בגוף, שערות שיבשו לגמרי, משמע שהוא לקה, כי התיבשו וגופו גומות של חיים, כי לכל שערה יש גומה בפני עצמה ממש וינקת את חיותה, ואם יבש השער משמע שנשנתם ויבש המעין הרי הוכחה שהוא לקה.

שמעה אשתו את הדברים והבינה את משמעותם.

היא הזדעזעה. פתחה ואמרה לו: כמה שערות יש לאדם בגופו? אלפים ורבות. לכל אחת יש גומה פרטית עם יניקה בפני עצמה, אין אחת נוגעת בחברתה, לאלפי השערות בגופך יש מקור פרנסה אלפי מעינות! ולך עצמך הקב"ה לא יכול לתת פרנסה! "אמרה לו אשתו ומה אם כל שער ושער ברא לו הקב"ה מעין בפני עצמו שיהא שותה ממנו, אתה שאתה בן אדם כמה שערות יש בך. ובניך מתפרנסים על ידך, לא כל שכן שיומן לך הקב"ה פרנסה לפיכך לא הניחה אותו לצאת חוצה לארץ". "אינני מסכימה שתצא לחו"ל! הכריזה.

הוא שמע להצהרתה, נשאר בארץ. והזדמנו לו מקורות פרנסה טובים. רבותי, הוא התחזק באמונה בזכות אשתו, ונותר לו זמן פנוי לעסוק בתורה ולהתחזק עוד יותר באמונה....

נזכרתי בסיפור. אולי יהיה בו תועלת לחיזוק. עשיר פלוני הגיע לחפץ חיים, באומרו: "כבוד הרב, ב"ה לא חסר לי כסף. וב"ה אינני זקן אבל גם אינני צעיר ויש לי ששה ילדים, החלטתי להכניס את אחת הישיבות כבן שביעי שלי... כלומר, באיתי לכאן לערוך צואה - ובצואה אכתוב שיחלקו את רכושי הרב, לשבעה חלקים.

אבל יש לי תנאי, שלאחר מלאות ימי ושנותי החפץ חיים ילמד משניות לעילוי נשמת".

אתם שומעים סיפור?

הגביה החפץ חיים את עיניו: ר' יהודי יש לי לשאול אותך שתי שאלות, כי דברייך לא מובנים לי. הנה למשל, יש לך שבע מאות רובל וששה ילדים. רצונך שכל ילד יקח מאה רובל וגם הישיבה מאה רובל, ניחא, רצון טוב מאד. אבל לא מובן לי מדוע אתה ממתין לאחר מותך, תעניק כבר עכשיו לישיבה מאה רובל. למה לך לקחת סיכון שאחרי הסתלקותך הילדים ישכרו עורך דין להוכיח שהם הירששים הבלעדיים, לא הישיבה!?!...

שאלה שניה - וכי אני הוא שזקוק ללמוד משניות לעילוי נשמתך ובשבילך, למה לא אתה! הרי אתה עדיין חי! ר' יהודי - למד בכוחותיך!... דברי החפץ חיים.

אדם רוצה להבטיח את עצמו על ידי אחרים, שיבטח את עצמו במאה אחוז על ידי עצמו... הוא עוסק בחיי עולם וא"כ למה שיקח סיכונים?.

רבתי, איך אמר פעם החפץ חיים, שם אין כלום. בשמים. אי אפשר להשיג אפילו דף גמרא בלוי וקרוע מאיזו שהיא גניזה. תחפש דף ללמוד בו - אין. אם תחפש שם בסך הכל סידור ישן להביט בתוכו לראות כמה מילים - אין. כי רק את הספרים שמביאים מכאן יש שם! "ואתה עדיין חי! תלמד משניות בכחך" אמר לו החפץ חיים.

אומרים בשם רבי ישראל מסלנט שאמר לתלמידו: ישנם ארבעה חלקי שולחן ערוך. ויש גם חלק חמישי, והוא? לא להיות שוטה... רבותי, השטות הגדולה ביותר היא לאבד את החיים. לפעמים אדם מתעורר שלא לאבד את חייו ולכזבזב, אבל אח"כ הוא נרדם, ושב לגשרה.

אני אספר לכם. לקחו אותי פעם לדרשה במושבה ליד רחובות כאשר נכנסנו עם הרכב במהירות לתוך המושבה בכביש המתפתל לתוך הכפר, חלפנו ליד קבוצת סוסים אוכלי עשבים בציד הכביש, אחד הסוסים נבהל מהרכב החולף ומתוך הבהלה נעמד על רגליו האחוריות, מופת. ראיתם פעם סוס עומד כך? נו אפשר לחשוב, שהנה אינו סוס, הוא עומד על שתיים, אבל כאשר המכונית התרחקה הוא חזר לעמוד על רגליו כבתחילה. הוא שב להיות סוס... המופת התבטל. כך אדם מתבונן לנצל את החיים אבל ממחר לשכוח, ושב לחיי השיגרה.

לאחרונה ראינו ניסים (במלחמת המפרץ) התפילות היו כראוי, התשובה היתה נפלאה, התעוררו יחד לנצל את זמננו בחיים, לקבוע יותר עיתים לתורה וכדומה, אבל עד שהמכונית עברה...

"יש לך עוד זמן, החיים עוד לפניך" אומר היצר לבחור או לאברך. וכך הוא נשאר עם ה"חיים לפניך" עד שהם כבר אחריו, מסתיימים.

הגאון מוילנא אמר פעם כי על האדם לחשוב שלשה דברים: כאילו יש לו יום אחד לחיות, ולפניו דף גמרא אחד, והוא היהודי היחידי בעולם, כך יצליח.

כי אם אליהו הנביא יבוא ויאמר: אדוני הנני מודיע לך בזאת כי היום הוא היום האחרון בחייך עלי אדמות. וכי היית רץ לבנק להוציא כסף או לבית המדרש?

היטלר ימ"ש רצה שישאר יהודי אחד בעולם - לזכר העם היהודי, רחמנא ליצלן. תחשבו, אדם זה היחיד, ביומו האחרון עלי אדמות, היה חושב לעצמו

העולם עומד עלי! היהדות תלוי בי! קיום התורה תלוי ועומד עלי! כל רגע היה מנצל בכל עוז. וחז"ל אומרים: "לפיכך נברא האדם יחידי ללמדך שכל המקיים

נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא" תהיה קצת בעל גאווה! האם ידוע לך שאתה אחראי על כל העולם?... אתה יחידי.

"שלוש שברדון סיפר, כי רבי אליהו לאפיאן אמר לו לילה אחד "תביא לי סטנדר" כאשר הביא לו סטנדר נעמד ליד הסטנדר כמי שמבקש לומר לו 'ר'

שלום, שיחת מוסר אישית, ואז קרא אליו הרב לאפיאן: 'ר' שלום! ר' שלום! אילו היה לי את הזקן השחור שלך, אילו היה לי! אם היה לי זקן שחור כמותך

הייתי יודע מה לעשות עם החיים שלי"... והשיחה הסתיימה... שיחת מוסר מרב לתלמיד. שיחה אבהית לטובתו של התלמיד.

לאדם, לא מספיק הכסף שיש לו, הוא רוצה עוד ועוד. וכאשר מבין שהכסף לא יכסה אותו בקבורו, לפתע רוצה באמת לחלקו לצדקה, אבל רק אחרי מותו,

כאשר הילדים כבר ידאגו שהישיבה תקבל כמה גרגירים ה' ירחם... "אתה חיי" אמר לו החפץ חיים, "ביכולתך לבטח את עצמך אל תהיה טיפשי!"

נרבה בלימוד תורה ונתינת צדקה. אנו זורענו נתפוס את החיים.

(להגיד)

פרשת השבוע שנקרא בע"ה, בשבת זו, פרשת מצורע. עוסקת הפרשה בטהרת המצורע ובצרעת הבית.

הצרעת כתובה בתורה, לא כסדר שמקבלים אותה. בתורה כתוב קודם כל צרעת הגוף, לאחר מכן צרעת הבגד, ובפרשה שלנו מופיעה צרעת הבית.

אבל הסדר שבו האדם לוקה בצרעת, לא כך. אלא קודם כל צרעת הבית, לאחר מכן צרעת הבגד, ולבסוף צרעת הגוף.

דבר ראשון, צריך להבין מה זה בכלל עונש הצרעת.

אומרת הגמרא {מסכת ערכין טז, א} - "א"ר יוחנן על שבעה דברים נגעים באין על לשון הרע ועל שפיכות דמים ועל שבועת שוא ועל גילוי עריות ועל גסות

הרוח ועל הגזל ועל צרות העין. לשון הרע, כידוע, הוא חשיפה של דברים שאנשים בדר"כ מעדיפים להצניע.

כלומר, האדם מצניע מעשה מסוים שעשה, ומישהו הלך ופרסם את הדבר. לכן כמו שהוא הלך ופרסם את הדבר והוציא אותו החוצה מה'הכיסוי' שלו,

במידה כנגד מידה הקב"ה מסיר ממנו 'כיסויים'.

אומר הכלי יקר {סוף פרשת תזריע} - ותדע ותשכיל כי ג' מיני צרעת באים על ג' דברים, שהם כסוי לאדם זה לפניו מזה. מכסה ראשון הוא, עורו לבשרו.

למעלה מעורו, בגדיו שהם כסוי לעורו. למעלה מהם, ביתו כי הוא מכסה לו להצילו ממטר ומזרם. ומי שהוסר מעליו כל מכסה נקרא פרוע ומגולה לכך

נאמר (שמות לב. כה) וירא משה את העם כי פרוע הוא ודרשו רז"ל (ילקו"ש מצורע יד. תקסג) שנלקו בצרעת שנאמר בו וראשו יהיה פרוע, (ויקרא יג. מה)

ע"כ הזכיר תחילה נגעי עורו ואחר כך נגעי בגדיו ואח"כ נגעי בתים להסיר מכסהו אחת אחת עד שיהיה פרוע ומגולה מכל וכל. וכן דעת המדרש

שמביא הילקו"ש בפסוק ראשו יהיה פרוע. על דרך ויגל את מסך יהודה (ישעיה כב. כה) על חורבן בהמ"ק כי בחורבן הבית נעשו מגולין מכל וכל.

אמנם לדעת רז"ל (ויק"ר יז. ד) הסדר הפוך כי אמרו אין בעל הרחמים נוגע בנפשות תחילה כו' לכך מביא תחילה נגע על ביתו לא חזר בו מביא גם על

בגדיו לא חזר בו מביא גם על גופו כו'. ומה שהזכיר תחילה נגעי הגוף לפי שהקב"ה מתרה במכה אחרונה הגדולה תחילה כמו שאמר לפרעה (שמות

ד. כג) הנה אנכי הורג בנך בכורך וכמו שפירש רש"י שם, כך הזכיר כאן נגעי הגוף בראשונה לאיים על האדם ממה שהוא מתירא ביותר אבל לעולם אין

בעל הרחמים נוגע בנפשות תחילה כי אל רחום וחנון הוא. כל אלה צורות של כיסויים, ולכן האדם נענש דוקא בנושאים האלה, של בית, בגד ועור.

היות והצרעת באה על: בית, בגד וגוף, אבל במדבר לא שייך להביא צרעת על הבית, כי אנשים היו גרים באהלים, לכן לא שייך להביא צרעת על האהל, וגם

לא על הבגד. למה? כי כאשר יצאו ממצרים, כל אחד יצא עם סט אחד של בגדים, כאשר הענינים, היו מכבסים להם את הבגדים.

אם ככה, לא שייך להביא צרעת על הבית, כי אין בית. ועל הבגד, אי אפשר לומר לאדם שקיבל צרעת "תלך בלי בגדים", לכן הדרך היחידה להעניש

במדבר, היתה רק צרעת הגוף. יתכן גם, שלכן הקב"ה כותב בתורה את הדברים בסדר הזה, כי כל עניני צרעת הבית, שייך רק כאשר יגיעו לארץ ישראל.

אומרים חז"ל במדרש {ויקרא רבה, פרשה יז, אות ד} - רב הונא בשם רבי יהושע בר אבין ורבי זכריה חתניה דרבי לוי בשם רבי לוי, אין בעל הרחמים

נוגע בנפשות תחלה, ממי את למד מאיוב, שנאמר (איוב א, יד): הבקר היו חרשות, מלמד שהראה לו הקדוש ברוך הוא מעין עולם הבא, שנאמר (עמוס

ט, יג): ונגש חורש בקצר, (איוב א, טו): ותפל שבא ותקחם, אמר רבי אבין בר כהנא יצאו מכפר קריינוס והלכו את כל האבילין ובאו למגדל צבעייתא ומתו

שם, (איוב א, טו): ואמלטה רק אני לבדי להגיד לך, אמר רבי יודן כל מקום שנאמר רק, מעוט, אף הוא משבר ומלקה.

אמר רבי יודן ועל לבדי להגיד לך, אף הוא כיון ששמע מיד מת. (איוב א, יז) עוד זה מדבר וזה בא ויאמר כשדים שמו שלשה ראשים, רבי שמואל בר

נחמן אמר כיון ששמע איוב כך מיד התחיל מגייס חילותיו למלחמה, הדא הוא דכתיב (איוב לא, לד) כי אערץ המון רבה ובזו משפחות יתחני. אמר אמה זו

בזויה, שנאמר (ישעיה כג, יג): הן ארץ כשדים זה העם לא היה, לא היתה באה אלא לתן אימתה, כיון שנאמר (איוב א, טז) אש אלהים נפלה מן השמים, אמר

מה אני יכול לעשות, (דניאל ד, כח): קל מן שמיא נפל, מאן יכולה לעשות (איוב לא, טז) ואדם לא יצא פתח, לקח לו חרס להתגרד בו אם ככה, קודם

כל לקח לו הקב"ה את הבקר, אח"כ את הגמלים, את הצאן, ורק אח"כ את הילדים, עד שהגיע אליו. ללמדך שאין בעל הרחמים נוגע בנפשות תחלה. אף

במצרים כן לפני שהעניש הקב"ה את פרעה במכת בכורות, הוא נתן לו הרבה עונשים בממונו, שנאמר (תהלים עח, מח): ויסגר לברד בערים ומקניהם

לרשפים, ואחר כך (תהלים קה, לג): ויך גפנם ותאנתם וישבר עץ גבולם, ורק אחר כך (תהלים קה, לו): ויך כל בכור בארצם ראשית לכל אונם. אותו הדבר,

מביאים חז"ל לגבי מחלון וכליון בניו של אלימלך, שירד למוואב, כי בעקבות הרעב שהיה בארץ ישראל, הוא חשש שיבואו העניים לרושש את ממונו -

אף מחלון וכליון כן, בתחלה נגעה בהם מדת הדין בממונם מתו להם הסוסים, אח"כ החמורים, אח"כ הגמלים ועדיין לא קלטו את המסר, ואחר כך (רות א,

ה) וימתו גם שניהם.

עד כאן דברי המדרש.

מביא הדעת זקנים מבעלי התוספות דעה אחרת מהמדרש:

כותב הדעת זקנים מבעלי התוספות - ונתתי. אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל ראו מה ביניכם לאומות העולם כשהן חוטאין אני מלקה בהם תחלה

ואח"כ בבתיכם שנאמר וינגע ה' את פרעה כו' אבל אתם אם חטאתם בתיכם אני מלקה תחלה שנאמר ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם. וכי מה

טעמו העצים והאבנים אלא כדי שיראו ויקחו מוסר וכן אתה מוצא כשחטאו ישראל ורצה הקב"ה להגלותם הביא סנחריב על כל האומות כדי שיראו

ישראל ויעשו תשובה שנאמר הכרת גוים וכו' כך הקב"ה מראה לאדם ומלקה ביתו תחלה אם חזר בו מוטב ואם לאו בגדיו לוקים שנאמר אחר כך

ולצרעת הבגד ועדיין אם חזר בו מוטב ואם לאו לוקה בגופו שנאמר לבסוף איש כי יהיה זב וגם לוקה בג' מינין הללו לשאת ולספחת ולבהרת וזש"ה

נכוננו וללצים שפטים אמר הקב"ה עד שלא בראתי תקנתי לו את אלו. משל לעבד רע שנמכר בשוק והלך אדם לקנותו והכיר בו שהוא רע ולקח עמו

כבלים ומקל לרדותו בהם אם יסרח כיון שסרח אסרו בכבלים והכהו במקל

אומרת הגמרא {מסכת יבמות טג, א} - "א"ר אלעזר בר אביןא אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל שנאמר (צפניה ג-ו) הכרתי גוים נשמו פנותם

החרבתי חוצותם וכתיב (צפניה ג-ז) אמרתי אך תיראי אותי תיקחי מוסר. אומר רש"י - בשביל ישראל. ליראם כדי שיחזרו בתשובה.

זאת אומרת, אם אתה רואה שהקב"ה עושה רעידת אדמה ביפן, זה לא בשביל יפן, אלא בשביל ישראל. הקב"ה 'מרקיד' את יפן כדי שאנחנו נחזור

בתשובה. פעם ניכנס יהודי מסין לחפץ חיים. שאל אותו החפץ חיים: "תגיד, מה עם השיטפונות בסין?"

שאל אותו היהודי: "למה הרב מתעניין בסין?!" אמר לו החפץ חיים: "אין דבר שקורה בעולם, שלא קשור לכלל ישראל, כמו

שנאמר {צפניה ג, ו-ז} הכרתי גוים נשמו פנותם... אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר. יהודי שעומד בשוק הראשי של ורשה, לוקח כיסא ומתחיל

לדבר באידיש. כולם מבינים שהוא לא מדבר לפולנים, אלא ליהודים שנמצאים בשוק. כך הקב"ה, כשמביא אסונות לעולם, לא מתכוון לגוים,

אלא לעם ישראל, שיראו את האסונות ויבינו שהקב"ה מדבר אליהם, כדי שיחזרו בתשובה."

לא מענין אף אחד, אם ילכו ליפנים מיליון או שני מיליון מכוניות של

TOYOTA. אם זה לא יהיה, יסעו עם מכוניות אמריקאיות. חסר מכוניות!?

כך אומר המדרש. כשהקב"ה נותן לאדם צרעת בבית, הוא לא נותן לו את זה כדי שיעשה שיפוצים. אלא הוא רוצה ללמד את האדם לקח, כי המקום הבא

שתגיע הצרעת זה בגופו, "תעצור כאן, כדי שזה לא יתדרדר". היינו רוצים היום לעמוד על ענייני הצרעת, רק לפני שנתחיל נקרא פסוקים

בטהרת המצורע:

אומרת התורה {יד, א} וידבר ה' אל משה לאמר: {ב} זאת תהיה תורת המצורע ביום שחרתו והובא אל הכהן.

אומר רש"י - זאת תהיה תורת וגו'. מלמד שאין מטהרין אותו בלילה. {ג} ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע.

אומר רש"י - אל מחוץ למחנה. חוץ לשלש מחנות שנתשלח שם בימי חלוטו.

{ד} וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהרות ועץ ארז ושני תולעת ואזב.

אומר רש"י - ועץ ארז. לפי שהנגעים באין על גסות הרוח: ושני תולעת ואזוב. מה תקנתו ויתרפא, ישפיל עצמו מגאותו כתולעת וכאזוב.

{ה} וצוה הכהן ושחט את הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים: {ו} את הצפר החיה יקח אתה ואת עץ הארז ואת שני התולעת ואת האזב וטבל אותם ואת הצפר החיה בדם הצפר השחטה על המים החיים: {ז} והזה על המטהר מן הצרעת שבע פעמים וטהרו ושלח את הצפר החיה על פני השדה.

אומר התרגום וינתן בן עוזיאל - {ז} וידי על בית אפוייה דמידי מן סגירותא שבעתי זמני וידיכניה ויפטור יציפורה חייטא על אנפי חקלא ויהי אין איטימוס ההוא גברא למילקי טוב בצורעא תייבא ציפורה חייטא לביתיה ביומא ההוא ומתכשרא למיכלא וית צפורה נכיסא הוה מקבר כהנא במיחמי מצורע - אם הבן אדם חוזר לדבר לשון הרע, אותה ציפור חוזרת אליו ומזהירה אותו: "תזכור, כבר עברת פעם תהליך של צרעת!"

{ח} וכבש המטהר את בגדיו וגלח את כל שערו ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל המחנה וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים: {ט} והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו ואת גבתו ואת כל שערו ועינו יגלח וכבש את בגדיו ורחץ את בשרו במים וטהר. שום שיערה לא נשארת לו, מלבד העפעפיים!

{י} וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכבשה אחת בת שנתה תמימה ושלשה עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ולג אחד שמן: {יא} והעמיד הכהן המטהר את האיש המטהר ואתם לפני ה' פתח אהל מועד: {יב} ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אתו לאשם ואת לג השמן והניף אתם תנופה לפני ה': {יג} ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העלה במקום הקדש כי חטאת האשם הוא לכהן קדש קדשים הוא: {יד} ולקח הכהן מדם האשם ונתן הכהן על תנוך אזן המטהר הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית: {טו} ולקח הכהן מלג השמן ויצק על כף הכהן השמאלית: {טז} וטבל הכהן את אצבעו הימנית מן השמן אשר על כפו השמאלית והזה מן השמן באצבעו שבע פעמים לפני ה': {יז} ומיתר השמן אשר על כפו יתן הכהן על תנוך אזן המטהר הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית על דם האשם: {יח} והנותר בשמן אשר על כף הכהן יתן על ראש המטהר וכפר עליו הכהן לפני ה'.

משום עבירה שבן אדם עושה, לא מצאנו כזו טהרה.

אני רוצה לשאול שאלה נוספת:

הקב"ה ניהור, שלא לגלות שם של חוטא. לדוגמא:

מי היה המגדף בפרשת אמור? התורה לא אומרת. מי היה המקושש?

אומרת התורה {במדבר כז, א} ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחת מנשה בן יוסף ואלה שמות בנותיו מחלה נעה וחגלה ומלכה ותרצה: {ב} ותעמדה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל העדה פתח אהל מועד לאמר: {ג} אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קרח כי בחטאו מת ובנים לא היו לו: {ד} למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן תנה לנו אחזה בתוך אחי אבינו. התורה לא אומרת, אבל רש"י מביא מחלוקת חז"ל:

אומר רש"י - והוא לא היה וגו'. לפי שהיו באות לומר בחטאו מת, נזקקו לומר לא בחטא מתלוננים, ולא בעדת קרח שהצו על הקב"ה, אלא בחטאו לבדו מת, ולא החטיא את אחרים עמו (שם קיח: ספרי שם), רבי עקיבא אומר, מקושש עצים היה, ורבי שמעון אומר, מן המעפילים היה (שבת צו).

אלמלא בנותיו היו באות ומבקשות נחלה, אף אחד לא היה יודע מי היה המקושש.

נשאלת השאלה - למה התורה לא מפרסמת את שמותיהם?

כי הקב"ה מעלים את שמות החוטאים, אין ענין לדון בהם. אחת חטאה, ופרסמה הכתוב:

אומרים חז"ל {ויקרא רבה, פרשה לג, אות ה} - רב הונא אמר בשם בר קפרא בשביל ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים ... ולא נמצא אחד מהם פרוץ בערוה, תדע לך שהיה כן אחת היתה ופרסמה הכתוב, שנאמר {ויקרא כד, יא}: ושם אמו שלמית בת דברי למטה דן, שלמית, דאמר רבי לוי זהות פטטא בשלמא, שלם לך שלם לכוון. בת דברי, אמר רבי יצחק שהביאה דבר על בנה. למטה דן, גנאי לאמו, גנאי לו, גנאי למשפחתו, גנאי לשבטו שיצא ממנו.

דבר נוסף, יהושע יוצא למלחמה על העי.

אומר הנביא {יהושע ז, ה} ויכו מהם אנשי העי כשלשים וששה איש וירדפום לפני השער עד השברים ויכום במורד וימס לבב העם ויהי למים: {ו} ויקרע יהושע שמלתיו ויפל על פניו ארצה לפני ארון ה' עד הערב הוא וזקני ישראל ויעלו עפר על ראשם: {ז} ויאמר יהושע אהה אדני ה' למה העברת העביר את העם הזה את הירדן לתת אתנו ביד האמרי להאבידנו ולו הואלנו ונשב בעבר הירדן על מה באה עלינו הצרה הזאת!?

אומרת הגמרא {מסכת סנהדרין מג, ב} - בשעה שאמר הקב"ה ליהושע {יהושע ז-יא} חטא ישראל אמר לפניו רבש"ע מי חטא אמר ליה וכי דילטור אני?! לך הפל גורלות.

דבר נוסף, התורה לא מגלה מה היה עץ הדעת. באים חז"ל ומגלים לנו: אומרת הגמרא {מסכת ברכות מ, א} - דתניא אילן שאכל ממנו אדם הראשון רבי מאיר אומר גפן היה שאין לך דבר שמביא יללה על האדם אלא יין שנאמר {בראשית ט-טא} וישת מן היין וישכר רבי נחמיה אומר תאנה היתה שבדבר שנתקלקלו בו נתקנו שנאמר {בראשית ג-ז} ויתפרו עלה תאנה ר"י אומר חטה היתה שאין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן.

מביא המדרש דעה נוספת {בראשית רבה, פרשה טו, אות ז} - רבי אבא דעכו אמר אתרוג היה, הדא הוא דכתיב {בראשית ג, ו}: ותרא האשה כי טוב העץ וגו', אמרת צא וראה איזהו אילן שעצו נאכל כפריו, ואין אתה מוצא אלא אתרוג.

אומרת התורה {צו ו, יח} במקום אשר תשחט העלה תשחט החטאת. נשאלת השאלה - למה?

כדי שהאדם שמביא חטאת, לא יצטרך לעמוד בתור, ובניתיים יתחילו לשאול אותו: "תגיד, איזה עבירה עשית?"

בכל דרך אפשרית, מנסה התורה להסתיר שם של חוטא, כדי שלא תבוא הביתה והוא יהיה נושא השיחה: "אל תשאל את מי ראיתי בתורים לחטאת!"

©

מקום אחד בכל התורה כולה, חרגה התורה ממנהגה, ופרסמה שם של חוטא כדי להזהיר אותנו - מרים הנביאה.

אומרת התורה בפרשת {כי תצא כד, ט} זכור את אשר עשה ה' אליהך למרים בדרך בצאתכם ממצרים.

כותבת התורה גם את שם החוטא, וגם את שם המקום.

בכל יום לאחר התפילה, מזכירים את מרים הנביאה - "זכור את אשר עשה ה' אליהך למרים בדרך בצאתכם ממצרים".

נשאלת השאלה - למה מגיע לצדקת כמו מרים, שמפרסמים את חטאה?

שאלתו של הסבא מקלם {פרשת כי-תצא}.

כותב הרמב"ם {הלכות טומאת צרעת, פרק טז, ה"י} - 'השמר בנגע הצרעת' (דברים כד-ט) 'זכור את אשר עשה ה' אליהך למרים בדרך'. הרי הוא אומר התבוננו מה ארע למרים הנביאה שדברה באחיה שהיתה גדולה ממנו בשנים וגדלתו על ברכיה וסננה בעצמה להצילו מן הים והיא לא דברה בגנותו אלא טעתה שהשותו לשאר נביאים ...

עוד, אומרת התורה {במדבר יא, כו} וישארו שני אנשים במחנה שם האחד אלדד ושם השני מידד ותנח עליהם הרוח והמה בכתבים ולא יצאו האלה ויתנבאו במחנה: {כז} וירץ הנער ויגד למשה ויאמר אלדד ומידד מתנבאים במחנה: {כח} ויען יהושע בן נון משרת משה מבחריו ויאמר אדני משה כלאם: {כט} ויאמר לו משה המקנא אתה לי ומי יתן כל עם ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם ... {לב, א} בר מרים ואהרן במשה על אדות האשה הכשית אשר לקח כי אשה כשית לקח.

אומר המדרש {תנחומא פרשת צו, אות יג} - ומה אמרו, הרק אך במשה דבר ה' {במדבר יב, ב}, כלומר, במשה דבר ה' לבדו, שפרש מאשתו. הלא גם בנו דבר (שם), כמו כן דבר עמנו ולא פרשנו מדרך ארץ. ומנין היתה יודעת מרים שפרש משה מן האשה. רבי נתן אומר, מרים היתה בצד צפורה כשאמרו למשה אלדד ומידד מתנבאים במחנה (שם יא, כז). וכיון ששמעה צפורה, אמרה, אוי להם לנשותיהם של אלו. ומאיה זמן פרש משה מדרך ארץ, אלא בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה בסיני קדם מתן תורה שיקדש את העם ואמר להם: לשלשת ימים אל תגשו אל אשה (שמות יט, טו). פרשו הם מנשותיהם ופרש משה מאשתו. ואחר מתן תורה אמר ליה הקדוש ברוך הוא, לך אמר להם, שובו לכם לאהליכם, ואתה פה עמד עמדי (דברים ה, ל-לא), ואל תשוב לדרך ארץ. וכשאמרה צפורה אוי לנשותיהן של אלו, הן נזקקין לנבואה שיהו פורשין מנשותיהם כמו שפרש בעלי הימני.

ממשיך הרמב"ם {ואומר} - והוא לא הקפיד על כל הדברים האלו שנאמר {במדבר יב-ג} 'האיש משה ענו מאד' ואף על פי כן מיד נענשה בצרעת. קל וחמר לבני אדם הרשעים הטפשים שמרבים לדבר גדולות ונפלאות. לפיכך ראוי למי שרוצה לכוון ארחותיו להתרחק מיישבתו ומלדבר עמהן כדי שלא יתפס אדם ברשת רשעים וסכלותם.

אם ככה, למרות שמרים לא התכוונה לדבר רעה על משה אחיה, ולמרות כל גדלותה, באה התורה ומזהירה אותנו: "זכור את אשר עשה ה' אליהך למרים בדרך!"

נשאלת השאלה - למה דוקא את מעשה מרים מזכירים!?

נצטוונו לזכור בכל יום:

א. {דברים כה, יז} זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים. ב. {דברים ט, ז} זכר אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אליהך במדבר (חטא העגל). ג. {דברים כד, ט} זכור את אשר עשה ה' אליהך למרים בדרך.

אומר הרמב"ם {פרשת כי תצא כה, יז} - "... וכן במעשה מרים נצטוונו להודיעו לבנינו ולספר בו לדורות ואע"פ שהיה ראוי גם להסתירו שלא לדבר בגנותן של צדיקים אבל צוה הכתוב להודיעו ולגלותו כדי שתהא אזהרת לשון הרע שומה בפיהם מפני שהוא חטא גדול וגורם רעות רבות ובני אדם נכשלים בו תמיד כמו שאמרו (ב"ב קסה) והכל באבק לשון הרע".

כולנו יודעים עד כמה הקב"ה ניהור שלא לבזות אנשים.

כותב רבינו יונה {שערי תשובה שער ג, קי"ב} - צער הכלימה מר ממות.
אומר ר' יוחנן בן זכאי - תגיד, אתה יודע למה בן אדם שגנב שה וטבח ומכר,
משלם פי ארבעה, ואדם שגנב שור וטבח ומכר, משלם פי חמישה?! כי הוא
התבזה!

אי אפשר לקחת שור על הכתפיים, אלא קושרים לו חבל והוא רץ אחריך.
אבל את השה, סוחבים על הכתפיים ורצים.
היות והוא סחב את השה על הכתפיים, וכידוע השה לא מריח הכי טוב
שבעולם, והוא גם קצת מלכלך, לכן מגיע לו הקלה בעונש של 20%.
"למה, מה קרה???"

אומר ר' יוחנן בן זכאי - "כי הוא התבזה!"
נשאלת השאלה - הגנב התבזה?!

יושב שופט בבית משפט ושואל את הנאשם "תגיד, אתה נכנסת לדירה של
הזקנה???"

"כן".

"הרדמת אותה???"

"כן".

"גנבת לה את הארנק???"

"כן".

"אתה יודע שעל עבירה כזאת זה שנתים מאסר???"

"כן".

"מה יש לך להגיד להגנתך?"

"אדוני השופט, כשירדתי מהסולם נקרעו לי המכנסיים ..."

"אז מה אתה רוצה?"

"הקלה של 20% בעונש".

"למה?"

"אתה יודע איזה ביזיון זה שנקרעים לך המכנסיים באמצע העבודה?! כל
השוטרים צחקו עלי!"

אם ככה, ראינו עד כמה הקב"ה נזהר שלא לבזות בן אדם. ואם הבן אדם
ביזה את עצמו, הוא מקבל 20% הקלה בעונש - במקום תשלומי חמישה,
תשלומי ארבעה.

אם הקב"ה כ"כ נזהר שהאדם לא יתבזה, בואו נראה מה הוא עושה למצורע:

אדם קם בבוקר, ורואה שיש לו נגע בבית. מה עושים?

תופס את הילד שלו: "צחי! תקפוצי רגע למשפ' כהן ממול, תגיד לו שיכנס
אצלי רגע, נראה מה זה הדבר הזה".

הילד מגיע לכהן ... "הרב כהן, אבא שלח אותי אליך, יש אצלנו משהו בבית,
תוכל לבוא לראות אם זה צרעת או לא?"

אמר לו הכהן: "תגיד לאבא שאני לא יכל לקבל הודעות, שיבוא הוא".

למה דוקא הוא צריך לבוא?!

כי אומרת התורה {ויקרא יד, לה} ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר כנגע
נראה לי בבית.

אומרים חז"ל {בבבא מציעא} - והיה אומר לו הכהן דברי כבושים: בני, אין הנגעים
באים אלא על לשון הרע, שכן מצינו במרים שלא נענשה אלא על לשון הרע,
שנאמר: "השמר בנגע הצרעת".

אומרים חז"ל {תוספתא} - בני, צא ופשפש בעצמך וחזור בך.

שואל המאור שבתורה - מה זה משנה מי יבוא, הרי גם ככה הכהן בא אליו?!

לכאורה, התשובה פשוטה - אינו דומה תוכחה לאדם בביתו, לתוכחה מחוץ
לביתו. בביתו של הכהן, הכהן מרגיש בנח להשמיע לו דברי תוכחה.

הוא עובר צרעת הבית, צרעת הגוף, הוא מגיע כבר לצרעת, שהוא צריך
לצאת מחוץ למחנה.

אומרים חז"ל במדרש - הוא יושב שבעה ימים, מחוץ למחנה. אסור לו לדבר
עם אף אחד מחוץ למחנה. יושבים שם חמישה מצורעים, לאף אחד אסור
להחליף מילים **בדד יושב מחוץ למחנה** אף אחד לא מדבר איתו!

אסור לו לדבר, לפי המדרש, גם אסור לו ללמוד.

אומר לו הקב"ה - אני לא רוצה לשמוע ממך מילה אחת בלימוד, ואל תיקח
איתך שום דבר!

למה אסור לו לדבר?

פשוט מאוד - (תהילים נ, טז) ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי ותשא
בריתי עלי פוך - שתוק! לא רוצה את התורה שלך!

אומר המדרש {ויקרא רבה, פרשה טז, אות ד} - זאת תהיה תורת המצורע,
הדא הוא דכתיב (תהילים נ, טז): ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי ותשא
בריתי עלי פוך, בן עזאי היה יושב ודורש והאש מלהטת סביבותיו, אמרו ליה
שמוא בסדרי מרכבה אתה עוסק, אמר להן לאו, אלא מחריז דברי תורה
לנביאים, ונביאים לכתובים, ודברי תורה שמחין כיום נתינתן בסיני, עקר
נתינתן באש נתנו, הדא הוא דכתיב (דברים ד, יא): וההר בער באש.

נשאלת השאלה - מה קשור המדרש הזה לפרשת מצורע?!

אומר הרד"ל - רצה המדרש לומר לך, שאפילו אדם שלומד תורה ויורדת
אש מן השמים מרוב החביבות שיש ללימוד התורה שלו, בכל זאת, ברגע
שהוא מדבר לשון הרע, אומר הקב"ה: "אני לא רוצה לשמוע ממנו אף
מילה!"

נשאלת השאלה - מה יעשה המצורע במשך שבוע? יתפלל?!

גם להתפלל אסור לו!

הוא יושב מחוץ למחנה במשך שבוע ימים, בלי להוציא מילה! שבוע שלם
הוא לא עושה כלום!

נשאלת השאלה - מה הוא כן עושה במשך שבוע???

לומד את כל ה'דפי זהב' בע"פ - את כל מספרי הטלפון של משה' כהן ©

הוא עומד על הגדר, ומחפש אנשים שעוברים: "הלו, תתפלל עליי' דוד בן
שרה'!!!"

נשאלת השאלה - למה הוא צריך לחפש אנשים שיתפללו עליו, שיתפלל על
עצמו?!

אומר הזוהר הקדוש {פרשת מצורע נג, ע"א} - הוא לא יכל להתפלל על
עצמו. למה? מאן דאית ליה לישנא בישא צלותיה לא עאלת קמי קודשא בריך
הוא דהא אתער עליה רוחא מסאבא כל המדבר לשון הרע, תפלותיו לא
עולות למעלה. כיון דאהדר בתשובה וקביל עליה תשובה, מה כתיב, ביום
טהרתו והובא אל הכהן וגו'.

אומרים המפרשים - עכשיו תבין טוב מאוד, למה משה רבינו מתפלל על
מרים "אל נא רפא נא לה", ולמה מרים לא מתפללת על עצמה "אל נא רפא
נא ליי"?! כי היא דיברה לשון הרע, ומי שמדבר לשון הרע, תפלתו לא
מתקבלת!

עומד המצורע וצועק: "תתפלל עלי בבקשה!!!" , שנאמר {ויקרא יג, מה} וטמא
טמא יקרא. זה הדבר היחיד שהוא יכל לעשות.

נותנים לו שבוע שלם להיות עם עצמו. "אתה חכם גדול לגלות קלונם של
אחרים?! תשב עכשיו שבוע שלם בבדידות, ותעשה חשבון נפש עם עצמך".

האדם הזה ברוך ה' עשה תשובה. ישב ובכה שבוע ... התייבש לו כבר שק
הדמעות מרוב בכי, וברוך ה' נעלמה הצרעת.

אומר לו הכהן: "נתחיל עכשיו תהליך טהרה - תביא שתי ציפורים, עץ ארז
ואזב ושני תולעת ..."

לאחר הבאת הקרבנות, עושים אותו קרח אפס-אפס!
רבותי, אתם יודעים מה זה קרח 'אפס-אפס'? אתם יודעים מה זה אדם
שהיה לו זקן במשך שלושים שנה, ועכשיו הוא צריך להוריד הכל?! לא
משאירים לו אפילו שיערה אחת, אפילו גבות אין לו!!

איזה ביזיון עובר אדם כזה, בכניסה לבית הכנסת! כל העיניים מופנות אליו!
נשאלת השאלה - אם הקב"ה כ"כ נזהר שלא לבזות גנב, למה מספר לשון
הרע מקבל כאלו ביזיונות???

בן אדם סיפר לשון הרע, היה שבוע בבידוד, לא למד תורה, למד את כל
ה'דפי זהב', מה אתה רוצה ממנו?!

היה לי פעם חבר טוב, קראו לו שרגא גיברלטר שחלה בסרטן העור. הוא
התחיל לקבל טיפולים, ולאחר כמה חודשים לא נותרה לו שום שיערה
בראש.

יום אחד הלכתי לבקר אותו בבית החולים תל השומר. נכנסתי וראיתי אותו
כשהוא יושב בבידוד.

אמר לי: "אתה יודע מה חשבתי? סרטן זה כמו מצורע!"
שאלתי אותו: "למה אתה חושב ככה?"

"אני יושב עם עצמי וחושב, תראה מה זה, באתי אל הד"ר ואמרתי לו, אני
רואה שיש לי כתם על היד, מה אתה אומר? אמר לי הד"ר: בוא נסמך את זה
בעיגול, תבוא שבוע הבא ונראה אם זה גדל. אם זה גדל, אז זה גידול, ואם לא
גדל, אז הכל בסדר". חזרתי לאחר עשרה ימים, והכתם גדל. אמר לי הרופא:
בוא ניקח ביופסיה ותבוא בעוד שבועיים. מה אתה עושה שבועיים?! 'יושב
על גחלים'. אחרי שבועיים מצלצל הד"ר: תבוא זה סרטן. מה עושים? אתה
נוסע לתל השומר, ושם ידונו איזה סוג של תערובת תחטל את הסרטן הזה.
אתה מתחיל לקבל טיפולים כימיים, שבוע ועוד שבוע ועוד שבוע ... מערך
החיסון יורד לאפס, ואז אתה נכנס לבידוד. כל מי שמגיע לבקר, צריך לשים
מסכה, שלא להדביק אותי באיזה וירוס.

ככה בדיקו זה העונש של מספר לשון הרע - הוא מקבל צרעת, מגיע לכהן:
"תבדוק את העור", הכהן אומר "טמא", יוצא מחוץ למחנה, מגלח את כל
שערות גופו, וככה הוא חוזר בחזרה לחברה. זה לא אותו דבר! "

יושב מולי בן אדם ונותן לי תיאור חי, איך זה היה כשביט המקדש היה קיים.
מי היה יכל לדבר לשון הרע?!

מביא הסבא מקלם בספרו {חכמה ומוסר, חלק ב', מאמר רס"ה} דבר נורא:
משל לאדם שישב ליד חדר ניתוח והציץ מבעד לחורים. הוא רואה רופא,
שתי אחיות ופצינט ששוכב על המיטה.

איזה ניתוח זה כבר יכל להיות? מקסימום הוצאת שקדים.

הבחור יושב חצי שעה, ורואה שלחדר הניתוח כבר באים שלשה רופאים
ושלש אחיות.

אומר לעצמו הבחור: "זה כבר לא שקדים ... זה נראה לי אגוזים" ©

לאחר שעה וחצי יוצא הפצינט ואחריו נכנס פצינט חדש.

הבחור מתחיל לראות שלחדר הניתוח ניכנס רופא נוסף ... לאחר כמה דקות
עוד רופא, ואחריו עוד רופא ... עוד אחות ... ועוד אחות ... אחריהם מגיע
אחד בריצה עם שני בלוני חמצן ומנות דם, אחריו מגיע אחד עם מכונת לב
ריאה, אחריו מגיע אחד עם מכונת אקו לב ...

הוא שואל את אחד היושבים בחדר: "תגיד, אולי אתה יודע מה הולך פה?!"

”זה שום דבר, בטח עושים לו ניתוח להסרת פרונקל באף” ☺

”בשביל פרונקל באף, מביאים חצי בית חולים!”

הבחור כבר מתחיל להבין, שיש כאן משהו רציני.

אומר הסבא מקלם – אין חוטא בתורה, שעובר מה שמצורע עובר!

אדם חטא במזיד - לא הניח תפילין.

הוא עובד כל היום ביציקה על הגג, בא אליו מישוה ואומר לו: ”משה, עוד

חמש דקות שקיעה, לא הנחת תפילין היום!!!”

”עזוב אותי, תן לי לסיים את העבודה!”

”משה, תפילין! 5 דקות!”

”אין לי זמן ... מחר אני אשים שתיים!” ☺

למחרת הוא קם ואומר לעצמו: ”אני לא נורמלי, בשביל בטון ביטלתי מצות

עשה מהתורה!” , עולה לירושלים ומביא קרבן עלה.

בא בן אדם, ומתגלח עם מכונת גילוח.

”תגיד, איזו מכונת גילוח זאת?”

”רמינגטון 500A”

”אתה יודע שזה תער מדאורייתא?”

”עזוב אותי מדאורייתא, מגרד לי אני חייב את זה!!!”

”מגרד לך? תעשה עם 'משעיי'”

”לא יכל, הריח הורג אותי.”

”אתה חושב שהריח של הגיהנום יותר טוב? כדאי שתתרגל בקצב הזה.”

בכל זאת הוא התגלח. מה הוא מביא לכפרתו?

לוקחים אותו לבית הדין לקבל ל”ט מלקות .

שואל הסבא מקלם – ראית עוד אדם שעובר תהליך כמו המצורע??!

הבית הלך, הבגד הלך, הגוף הלך, הוא עובר מחוץ למחנה מושבו, לא קורא

ולא לומד, חוזר עם קרחת, ומביא שלשה קרבנות!

אומר הסבא מקלם – אם אתה רואה שלחדר ניתוח מכניסים כ”כ הרבה

מכשירים, תבין באיזה צרה נמצא המצורע. תבין מה חומרת העוון של לשון

הרע!

אם אתה רואה שמכניסים לחדר הניתוח עגלה עם עשרים מנות דם, מכונת

לב-ריאה, בלוני חמצן ואת כל הרופאים במחלקה, זה לא מחייב אותך

להתעורר!?

אם אתה רואה שבאים כ”כ הרבה צרות, ואתה רואה כאלה סוגים של כפרה,

מזה תבין לבד, עד כמה העוון הזה חמור!

אם ככה, נשאלת השאלה – מה מונח בעוון הזה של לשון הרע?

מביא הגאון מוילנה {קול אליה} דברי גמרא :

אומרת הגמרא {מסכת שבת קנה, ב} - אמר רב פפא לית דעניא מכלבא אין

עני יותר מהכלב ולית דעתיר מחזירא ואין עשיר יותר מהחזיר.

אומר רש”י – לית דעתיר מחזירא. שכל מאכל ראוי לו מוצא לאכול ואף

מאכילין לו הרבה.

לעומת הכלב שהוא עני, אומר שם רש”י, שבכל מקום שהוא מגיע מגרשים

אותו*.

* זה היה פעם. היום השתנו הדברים. היום יש את 'תנו לחיות לחיות',

ששומרים יותר טוב על החיות מאשר על הילדים. אם הבעלים שלהם יצאו

לחופש, משאירים אותם בבית מלון חמש כוכבים, עם מספרה, וטרינר. ממש

גן-עדן ☺

נשאלת השאלה - מה רצה רב פפא לומר לנו בזה?

אומר הגאון מוילנה דבר נורא – תרי”ג מצוות ניתנו מסיני. ישנן עבירות

שכולם נוהרים מהם פחד מוות, וישנן עבירות שהם לאווים בתורה, ואנשים

מזלזלים בהם.

משל למה הדבר דומה :

יבואו לבן-אדם, ויאמרו לו: ”תשמע, יש לי שידוך בשבילך. משפחה טובה

ברוך ה', האבא מסור T, האמא חרדית ב - 100%. הבן סוכריה של בחור.

ישנה בעיה אחת - האבא אמנם שומר שבת והולך לבית הכנסת בכל יום,

אבל בשבת, הוא חייב לאכל חזיר!” ☺

”חזיר!?!”

”כן, הוא חובב חזיר”

”תגיד לי, אתה נורמלי?! אני ישתדך עם אחד שאוכל חזיר???”

כן, מה אכפת לך?! הוא נותן דירה!”

”אתה נורמלי?! הבת שלי תגור ברחוב ולא תתחתן איתו!”

”מה אכפת לך?!”

”בשום פנים ואופן לא!”

יבוא אליך מישוה נוסף ויציע לך שידוך אחר: ”תשמע בחור נהדר, מתפלל

שלוש תפילות ביום, קובע עיתים לתורה, עושה חסד לאלפים, באמת משהו

משהו! יש לו רק בעיה אחת – בשבת בצהרית, הוא תופס 'קרבן' ומפשיט לו

את העור – בוחר בן אדם מבית הכנסת, ומתחיל לדון עליו - מי הוא, מה

הוא, כמה הוא מרוויח וכו'. תגיד, אתה תחתן את הבת שלך עם בחור כזה?!”

”נראה לי שכן ...”

אומר הגאון – לזה התכוון רב פפא **”לית דעניא מכלבא ולית דעתיר מחזירא”:**

אדם שאוכל חזיר, אף אחד לא מוכן להשתדך איתו. אבל מספר לשון הרע,

אין לזה בעיה בכלל.

נשאלת השאלה - למה זה ככה?

אומר ר' נפתלי מאמסטרדם – התברר לך על אדם מסוים, שהוא התחתן עם

מישהי נוספת, חוץ מאשתו. מה תאמר עליו?! מישוה יהיה מוכן להשתדך

עם אחד כזה?

”לא!”

”למה?”

”הוא עבר על חרם דרבינו גרשום.”

אומר ר' נפתלי מאמסטרדם – יתכן שהחרם של רבינו גרשום לא רלוונטי, כי

החרם הזה תופס רק לאלף שנים.

מתי יסכימו להתחתן איתו?! כשהוא יביא מכתב היתר מהרבנים.

אומר ר' נפתלי מאמסטרדם – החרם הזה הוא של רבינו גרשום. הלאו של

לשון הרע הוא מדאורייתא, זה הקב”ה צוה. איך אתה מפחד מחרם דרבינו

גרשום ולא מפחד מלאו מדאורייתא?! למה זה כ”כ קל בעיניך?!

מהי התשובה לזה?

נשאלת השאלה - למה הגאון אומר את **”לית דעניא מכלבא”** על לשון הרע,

ולא על משהו אחר?

אומר הגאון מוילנה – כי כתוב בגמרא {מסכת פסחים קיח, א} - ואמר רב

ששת משום ר”א בן עזריה כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע וכל

המעיד עדות שקר בחבירו ראוי להשליכו לכלבים שנאמר {שמות כב-ל} לכלב

תשליכון אותו.

נשאלת השאלה – למה דוקא לכלבים?

כי לשון הרע וכלב, הולך ביחד. למה זה הולך ביחד?

כי זה מתקשר לפסח. במה זה קשור לפסח?

אומרת התורה {פרשת בא יא, ז} ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו.

אומר המדרש {ילקוט שמעוני, פרשת וישב, ס' קמ”א} – {בראשית לו, יח}

ויראו אתו מרחק ובטרים יקרב אליהם ויתנכלו אתו להמיתו אמרו שמעון ולוי

נשסה בו את הכלבים.

נשאלת השאלה - למה לשלוח עליו כלבים?

כתוב במפרשים – {לו, ב} ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם - יוסף דיבר

לשון הרע, ולכן שולחים עליו את הכלבים, כי כל המספר לשון הרע, ראוי

להשליכו לכלבים.

כותב הילקוט שמעוני {פרשת בא, ס' קפ”ז} - רבי ישעיה, תלמידו של ר'

חנינא בן דוסא, היה מתענה שמונים וחמש תעניות גימטריא 'פה', כדי שיגלה

לו הקב”ה סוד - . אמר: מפני מה זכו כלבים שכתוב בהם והכלבים עזי נפש,

יזכו לומר שירה זו 'ובאו נשתחוה ונכרעה נכרעה לפני ה' עושנו. נענה אותו

מלאך מן השמים ואמר: ישעיה, עד מתי אתה מתענה על אותו דבר, גזירה

היא מלפני הקב”ה, מיום שגילה סודו לחבוק הנביא, לא גלה דבר זה לשום

בריה שבעולם, אלא בשביל שאתה תלמידו של חכם גדול, לכך זקקו לי מן

השמים ושלחוני אליך ואמר, כלבים כתיב בהן: "ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב

לשונו" ולא עוד אלא שזכו לעבד עורות מצואתן, לכתוב בהן ספר תורה תפלין

ומזוזות על כן זכו לומר שירה. ולענין שאלה ששאלת חזון לאחוריק, ואל

תוסף בדבר הזה עוד כמו שכתוב "שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו.

למה זכו לזה הכלבים?! כי ישבו לילה אחד בשקט. לילה אחד!

אומרים לבן אדם – אתה מספר לשון הרע? הכלב הזה, אין לו יצר הרע ויצר

הטוב. הוא לא מכיר חכמות, אם הקב”ה אומר לו לשתוק, אז הוא שותק!

למה אתה, שאומרים לך לשתוק, אתה לא שותק???

אם ככה מובנים דברי הגמרא {מסכת פסחים קיב, א} שאדם המדבר לשון

הרע ראוי להשליכו לכלבים. למה?! כי הכלב יותר טוב ממך, הוא לפחות

סוגר את הפה!

כותב האר”י הקדוש - אדם המספר לשון הרע, חוזר לעולם בתור כלב.

אני חושב, שלא הכוונה לאדם שפעם אחת דיבר לשון הרע, אלא לאדם

שהולך רכיל בכל מקום.

נשאלת השאלה - מה פתאום הוא חוזר בתור כלב?

האר”י הקדוש לא כותב, אבל החיד”א כותב.

אומרת התורה {מטות לב, מב} ונבח הלך וילכד את קנת ואת בנתיה ויקרא לה

נבח בשמו.

אומר החיד”א - ויקרא אם אדם קורא לה-לשון הרע, הוא חוזר בחזרה בתור

נבח - כלב.

כולנו יודעים למה ירדנו למצרים - ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם -

בגלל לשון הרע.

נקרא בע”ה בהגדה של פסח: "וירד מצרימה. אנוס על פי הדבור" - ירדנו

למצרים, כדי לתקן את חטאי הדיבור.

פרעה נקרא בפי חז”ל בשם 'כלב'.

נשאלת השאלה - איפה מצינו שקוראים לפרעה 'כלב'?

ב - "חד גדיא”:

"חד גדיא ואתא כלבא פרעה ונשך לשונא החתול, אלו שבטי-יה שירדו

למצרים כתוצאה מהקנאה ביוסף”.

אם ככה, למה נקרא פרעה בשם 'כלב'?

הכלבים אוהבים ללקק דם, כך אומר הנביא {מ"א כא, יט} אשר ללקק הכלבים את דם נבות ילקו הכלבים את דמך גם אתה. מכאן, שהכלבים אוהבים ללקק דם.

נשאלת השאלה – מה פרעה קשור לדם?!

אומרים חז"ל {שמות רבה, פרשה א, אות לד} - (ישעיה ו, א): בשנת מות המלך עזיהו, ויאנחו בני ישראל, למה נתאנחו, לפי שאמרו חרטמי מצרים לפרעה אין לך רפואה מהצרעת אם לא נשחט מקטני ישראל מאה וחמשים בערב ומאה וחמשים בבקר, ורחץ בדמיהם שתי פעמים ביום כיון ששמעו ישראל גזרה קשה, התחילו מתאנחים וקוננים.

אם ככה, ירדנו למצרים, לפרעה, שנמשל לכלב, כי היינו פגומים בחטאי הלשון, וכל המדבר לשון הרע ראוי להשליכו לכלבים.

רבינו יונה בספרו {שערי תשובה}, מסביר מדוע בני האדם מזלזלים בעוון לשון הרע.

אחת הסיבות לזלזול, כותב רבינו יונה, היא משום שאנחנו לא רואים את העוון הזה.

"מה בסכ"ה אמרתי?! הרגתי אותו?! לא. הוצאתי לו אוויר מהגלגלים?! לא. נתתי לו מכה עם מבוטתה?! לא... רק אמרתי עליו כמה דברים..."

אתה יודע איזו משמעות יש לדיבור שלך??? אתה יודע כמה משמעות יש לכל מילה שאתה מוציא מהפה???

אדם אחד רוצה לברר שידוך למישהו:

"תגיד, מה אתה אומר על הבן של דוד?"

"הבן של דוד מוצלח ביותר. אבל אני מציע לך שתברר... הוא לוקח כדורים".

ברגע זה ניגמר השידוך. מצלצל לשדכן: "תבטל!"

"למה, מה קרה?!"

"לא רלוונטי, תבטל!"

לאחר תקופה, מגיע בחור נוסף לברר על הבן של דוד:

"תגיד, מה אתה אומר הבן של דוד???"

"הבן של דוד? הוא בסדר... אבל אתה יודע, הוא לוקח כדורים"

פעם נוספת שבוטל השידוך.

אם הוא היה שואל "איזה כדורים הבן של דוד לוקח?", היו אומרים לו שהוא לוקח ויטמינים נגד הצטננות, שלש פעמים ביום ויטמין C.

אבל לא אמרו לו את זה... "לוקח כדורים" – ניגמר הסיפור.

אומרת התורה {בראשית מט, ה} כי באפס הרגו איש - עם האף אפשר להרוג. **אומר רבינו יונה** – האדם שחטא, לא מרגיש אפילו שהוא חטא.

"מה עשיתי?! נתתי לו מכה?! שברתי לו יד?! שברתי לו רגל?! בסכ"ה אני לא רוצה אותו בתור משודך שלי. מה כבר עשיתי?!"

אומר רבינו יונה - החטא הזה כמעט ולא ניתן לכפרה.

אדם שסיפר לשון הרע, צריך ללכת לבקש סליחה מכ"כ הרבה אנשים

שניזונו מהלשון הרע הזה, שכמעט ולא אפשרי לעשות את זה!

לכן, היות והבן אדם לא חש במשמעות המילים שיוצאים מפיו, לכן הוא מזלזל בזה.

כותב ר' חיים פרידלנדר - ביהדות זה בדיוק להיפך. ככל שהחוששים דקים יותר, כך העוון חמור יותר.

בן אדם יודע להרגיש דבר, לפי חוש המישוש שלו – הרבצתי... נתתי אגרוף... הוצאתי אוויר... הוא מרגיש שהוא עשה משהו. אבל כשבן אדם לא עושה פעולות מעשיות, הוא לא מרגיש שהוא עשה משהו.

"מה בסכ"ה עשיתי?! שמעתי?!"

את השמיעה אי אפשר למשש.

דיבור?! "בסכ"ה קצת רוח"

אומר הנביא {עמוס ד, יג} יוצר הרים וברא רוח ומגיד לאדם מה שחו!

אפילו שיחה שבין איש לאשתו, דנים את האדם בשמים!

אומרת הגמרא {מסכת חגיגה ג, א} - והא הנהו תרי אלמי דהוו בשבבותיה

דרבי והיו שני אילמים בשכנותו של רבי, והיו בני ברתייה בני בתו דרבי יוחנן בן גודגאדא ואמרי לה בני אחתייה דרבי יוחנן דכל אימת דהוה עייל רבי לבי

מדרשא בכל פעם שהיה רבי נכנס לבית המדרש הו עיילי ויבתי קמיייהו היו נכנסים ויושבים לפניו ומניידי ברישייהו ומרחשין שפוותייהו והיו מנענעים

בראשם והיו שפתותיהם רוחשות ובעי רבי רחמי עלייהו ואיתסו וביקש רבי רחמים עליהם ונתרפאו ואשתכח דהו גמירי ונמצא שהיו יודעים הלכתא

משניות וספרא הברייתות שעל חומש ויקרא וספרי הברייתות שעל חומשים במדבר דברים וכולה הש"ס ומוכח שהאילים יכל ללמוד.

מסופר על ר' מאיר שפירא מלובלין, שהגיע להתרים אנשים בניו-יורק. נתנו לו לדבר בערב שבת, הזמן שנחשב לטוב ביותר, כל הבית כנסת מלא עד

אפס מקום. אנגלית הוא לא ידע, ועברית הם לא ידעו, אז השפה היחידה שהוא יכל לדבר איתם זה באידיש.

הרב התחיל לדבר. בקדמת בית הכנסת, ישב ילד בן 9 ובמהלך כל הדרשה הנהן בראשו. לאחר שסיים הרב את הדרשה, הוא ניגש לילד ושאל אותו:

"תגיד, אתה מבין אידיש?"

אמר לו הילד: "לא".

"הבנת על מה דיברתי בדרשה?"

"כן, אתה רוצה כסף".

אמר לו ר' מאיר שפירא: "נראה לי שאתה היחיד שהבנת אותי פה". ©
יושבים שני הבחורים ומנענעים בראשם. היו אילמים, עד שהקב"ה פתח להם את הפה, ואז התברר למפרע, שהם הבינו את הכל.

שואל הבן יהוידע – מי היו שני האילמים שהתפקחו?

ואומר – הם היו אלדד ומידד.

איפה זה מופיע?

ב - והא הנהו תרי אלמי

אומר הבן יהוידע – א"ל מ – אלדד. מ"י מ - מידד.

נשאלת השאלה - למה הם חזרו לעולם הזה?

בגלל ארבע מילים שאמרו, והיה אסור להם להגיד – "משה מת ויהושע

מכניס". ארבע מילים!

לא לשון הרע, אלא נבואה שלא ניתנה להיאמר! חזרו לעולם אלמים, בגלל ארבע מילים!

ללמדך, "יוצר הרים וברא רוח ומגיד לאדם מה שחו" - תשמור על מילים

שאתה מוציא מהפה! כל עמל האדם לפיהו!

ישנו משל כ"כ יפה, אם נוכל ללמוד ממנו והיה זה שכרנו:

מלך יוון הזמין לאירוח את מלך צרפת. מגיעה ארוחת הערב, מנה עיקרית - קישקה.

שואל מלך צרפת: "מה זה?! זה נראה כמו נחש ארסי..." ©

"תאכל... תאכל, אתה עוד תבקש עוד מנה. יש מזה בשפע, אל תפחד!"

הוא משתכנע לאכל... "באמת טעים הדבר הזה! מה זה?"

"זה קישקה - מעיים של בהמה, שלתוכם דוחפים סולת, קמח, שמן, בצל... מבשלים 12 שעות ויוצא מעדן!"

קורא מלך צרפת לטבח שלו: "בוא רגע, לך לטבח של המלך, וקח ממנו את המרשם למטען צינור הזה. בשבוע הבא יש לנו אורח מספרד, נגיש לו את זה בתור מנה עיקרית!"

נתן לו הטבח את המרשם והסביר לו שלב אחרי שלב איך להכין את זה.

הלך הטבח של מלך צרפת והכין את הקישקה לפי ההוראות. הכל היה נראה מעולה. בבוקר הגיע המלכים לארוחה... והטבח מגיש את הקישקה.

שואל מלך ספרד: "מה זה?"

אומר לו המלך הצרפתי: "זה משהו שקיבלנו ממלך צרפת, משהו בונבוניירה. תטעם אתה תבקש עוד!"

מלך ספרד מכניס לפה חתיכה מהקישקה... טפוווווו ©

"מה קרה???"

"איזה גועל נפש. רצית להרעיל אותי??!"

"למה אתה אומר ככה?!"

"תטעם ותראה!"

מכניס לפה... טפוווווו... "איזה גועל נפש, תביאו מהר מים, חמצן... אין לי אוויר!!!"

קוראים מהר לטבח "תגיד, מה עשיתי?!"

"תאמינו לי, עשיתי בדיוק כמו שהטבח היווני לימד אותי. אחד לאחד!"

התקשר הטבח הצרפתי לטבח היווני: "הלו, אל תשאל כולם מקיאים פה מהקישקה!"

"עשית כמו שלימדתי אותך?!"

"אחד לאחד!"

אמר לו הטבח היווני: בוא תגיד לי מה שמת..."

"צלצלתי לבית המטבחיים, הזמנתי 12 מטר קישקה..."

"נו, ומה עשית עם הקישקה הזה?"

"איך שקיבלתי אותו מבית המטבחיים, מילאתי אותו..."

אמר לו הטבח היווני: "תגיד, אתה נורמלי! את כל מה שאכלה הפרה

בשלושה חודשים האחרונים הגשת כקישקה?! צריך לנקות את זה קודם!

לוקחים צינור מכבה אש ומכניסים בתוך הקישקה, כדי שכל הלכלוך יצא החוצה. אחרי זה שמים את הקישקה בחומץ למשך שעתים כדי שיצא

הריח, ורק אז מכניסים את הקישקה! קח אותו מהר לשטיפת קיבה לפני שהוא יקבל שפעת חזירים מזה". ©

כמה שזה נשמע מצחיק, אמר לי פעם ר' ראובן קרלנשטיין, שכך אנו נראים בשעה שאנו מבקשים מהקב"ה בקשות.

באים לקב"ה ומבקשים: "ריבונו של עולם, תציל אותי... תושיע אותי..."

שידוכים... פרנסה... בריאות".

אם לפני חמש דקות, הכנסת בפה הזה את כל הזבל של המדינה... אתה

עומד בתפילת 18 מבקש ר' ה', שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך" – "בבקשה ריבונו של עולם, תעזור לי לפתוח את הפה..."

אומר ר' יהונתן אייבשיץ – לפני חמש דקות לא סגרת את הפה, איך פתאום אתה מבקש שיפתחו לך אותו?! מלאכי השרת עומדים למעלה וצוחקים

ממך! יותר טוב שתתוק!

עם פה מטונף כזה, אתה בא לבקש ממני בקשות?! הטעם של הבקשות

שלך, בדיוק כמו הטעם של הקישקה עם כל הזבל בפנים!

בא רב אחד לחפץ חיים ואמר לו: "רבה", אני עובר מעיר לעיר, מדבר על לשון הרע, נכנס באוזן אחת, יוצא בשניה. שום דבר לא עוזר!" שאל אותו החפץ חיים: "תגיד, כמה זמן אתה מדבר על הנושא?" "בערך שעה וחצי".

אמר לו החפץ חיים: "שעה וחצי האנשים שתקו? מספיק, עשית את שלך!" אומר הגאון מוילנה – בכל רגע שאדם סותם את פיו, זוכה לאור הגנוז, שאין מלאך ובריאה מסוגלים לעמוד בפניו!

שעה וחצי סגרו את הפה! זה יכל להיות רק בדורו של החפץ חיים. בדור הזה, גם בשעה וחצי יש ארבע טלפונים. ☺

אם בן אדם יחשוב פעם אחת, לפני שהוא מתחיל לדבר לשון הרע... איך תבקש עם פה מלא אשפה! למי תפנה!?

ניגשים לחג הפסח. אמרנו, שהגימטריא של חודש 'ניסן', היא פעמיים 'פה'. העבודה של חג הפסח, היא כולה בפה:

ב - ושת נאכל מצות, ומרור ונשתה ארבע כוסות. ב - קנה, נספר את סיפור יציאת מצרים.

פה-סח, זה הפה שסח תהילות ה'.

שואל הבן איש-חי - הבן שואל: "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות שבכל הלילות אנו מטבילין פעם אחת, הלילה הזה שתי פעמים?"

נשאלת השאלה - את מה מטבילים פעמיים?

פעם אחת לוקחים כרפס, ומטבילים אותו במי מלח. ובפעם השניה, לוקחים עלי חסה (מרור) ומטבילים אותם בתוך החרוסת.

נשאלת השאלה - למה?

כולנו יודעים - כדי שהתינוקות ישאלו.

אומר הבן איש-חי - זה הרבה יותר עמוק:

מתחילים בכרפס ומטבילים אותו במי מלח - זו הירידה למצרים. לוקחים מרור, ומטבילים בחרוסת - זו כבר יציאת מצרים. למה?

אומר הבן איש-חי - הירידה למצרים, התחילה בגלל לשון הרע, שנאמר

{בראשית לז, ב} ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם.

אומרים רבותינו - כרפס, ראשי תיבות - כלל ראשון פה סגור.

מתחילים לספר ביציאת מצרים, על שהכל התחיל במכירת יוסף. הורידו ממנו את כתונת הפסים והטבילו אותה בדם, כנגד זה, אנחנו מביאים כרפס ומטבילים אותו בתוך מי מלח, כנגד הדמעות שהורידו כולם על מכירת יוסף! יצאנו ממצרים לאחר 210 שנים... ומה היתה הסימטרה בלילה האחרון של מצרים!?

שמות יב, כב ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף.

נשאלת השאלה - למה מסתיימת יציאת מצרים דוקא בפסוק הזה?

אגדת אזוב מסמלת את השפל בך, את העניו. כשכולם אגודים ומחוברים, זה התיקון שלנו.

ירדנו למצרים בגלל חטאי הלשון, וכמו שכתוב "ואתא שונרא ואכלה לגדיא" - באו השבטים, ו'אכלו' את יוסף.

ושם במצרים, אצל הכלב שנקרא פרעה, תיקנו את חטאי הלשון.

אומרים חז"ל {ילקוט שמעוני, פינחס, ס' תשע"ג} - אמר רב הונא בשם רב

קפרא, בזכות ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים: שלא שנו את שמם,

ראובן ושמעון נחתין, ראובן ושמעון סלקין כלומר ירדו ועלו ממצרים באותם שמות. שלא שנו את לשונם, שנאמר {בראשית מה, יב} כי פי המדבר אליכם

ובלשון הקודש היה מדבר. ושלא היה בהן לשון הרע, שנאמר {שמות יא, ב}

דבר נא באוני העם וישאלו וגו'. אתה מוצא שהדבר היה מופקד אצלן שנים

עשר חדש ולא נמצא אחד מהן שהלשין על חברו. ועל שלא היה בהן פרוץ

בערוה. תדע לך, שהרי בת אחת היתה ופרסמה הכתוב, דכתיב {ויקרא כד, יא}

ושם אמו שלמית בת דברי למטה דן.

"וטמא טמא יקרא" (יג, מה)

אומר השל"ה הקדוש: רמז למה שאמרנו 'כל הפוסל במומו פוסל', שהמצורע הוא הטמא וקורא לחברו 'טמא'... (מעמיינות הנצח). "... וכן כל הפוסל את

האחרים תמיד... ואומר עליהם שהן ממוזרים, חוששים לו שמא ממזר הוא. ואם אמר עליהם שהן עבדים חוששין לו שמא עבד הוא. שכל הפוסל במומו

הוא פוסל" (רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יט הלכה יז).

"אתה מוזמן למשפט ביום שלישי הקרוב!"

ההודעה הקצרה שנתלתה על דלת ביתו של החלבן, הסעירה את רוחו. הוא היה איש ישר, שהתנהג תמיד בנאמנות ובמוסריות. אף פעם לא רימה, שיקר או גנב.

הוא גם לא שתה לשוכרה בשעות הבוקר, דבר האסור על פי החוק בכפר. הוא לא ידע למה מזמינים אותו למשפט.

אבל האופה ידע. האופה היה רגיל לקנות חמאה וגבינה מהחלבן המקומי והשתמש בהם לאפיה. יום אחד עלה בו החשד שגושי החמאה שהחלבן מוכר

לו שוקלים פחות מקילו, למרות שהחלבן מצהיר שכל גוש שוקל קילו בדיוק, לא פחות ולא יותר.

האופה החליט לבדוק את העניין, ובמשך תקופה הוא שקל בעקביות כל גוש של חמאה שקנה מהחלבן, והוא אכן גילה שגושי החמאה שוקלים פחות מקילו, לפעמים 900 גרם, לפעמים 950, ופעם אחת אפילו 800 האופה היה נזעם. "מרמים אותי" הוא אמר לאשתו בכעס, "אני לא אשתוק על זה". הוא ניגש אל השופט המקומי והתלונן על מעשיו של החלבן. "חייבים להעמיד אותו לדין!" אמר האופה, "אי אפשר לאפשר לו לרמות את כל תושבי הכפר. אנשים סומכים עליו".

עוד באותו היום תלה שליה של בית המשפט המקומי הזמנה לדין על פתח ביתו של החלבן.

החלבן הגיע לבית המשפט רועד ונפחד. הוא מעולם לא ראה את בית המשפט, ומעולם לא דיבר עם השופט שהטיל אימה על כל תושבי הכפר.

"אני מניח שיש לך משקל מדויק במחלבה?" פתח השופט את הדין.

"לא, כבודו!" אמר החלבן, "אין לי משקל".

"או איך בדיוק אתה שוקל את החמאה שאתה מוכר לאופה? האם אתה סתם כך מחליט שזה קילו! הרעים השופט בקולו.

"חס וחלילה, אדוני השופט, אני איש ישר, לעולם לא עלה על דעתי לעשות דבר כזה. פשוט מאד, בניתי לעצמי מין משקלי מאזניים, כאלו שאתה צריך לשים משקולת בצד אחד כדי שתאזן את החמאה שבצד השני".

השופט הנהן בראשו בהבנה, והחלבן המשיך:

"בכל יום שאני בא לשקול את החמאה עבור האופה אני מניח בצד השני של המשקולת כיכר לחם של קילו שאותה אני קונה בבוקר מהאופה, וכך אני יודע

כמה חמאה עלי לתת לו כדי שיצא קילו בדיוק".

השופט חזר על דבריו של החלבן: 'אתה בעצם אומר לנו שכמות החמאה שאתה נותן שווה למשקל הכיכר שהאופה נתן לך'.

"בדיוק כבודו", אמר החלבן, ופני האופה חפרו.

שומע אדם דרשה מרשימה וחודרת לבבות על הנזק העצום של רכילות ולשון הרע, ועל הצורך בהתעוררות ובשינוי הדרך, ומה תגובתו? כן הוא אומר, הם

באמת צריכים לשנות את דרכם.

יושב יהודי ומעיין בספר מוסר על איסור גזל ועל ענפיו המרובים ואין הוא זקוק להמחשות ולהדגמות; הוא יודע בעצמו מיד שפלוגי הוא העובר על

האיסור בצורה זו, ופלוגי בצורה האחרת, ולכל סעיף של האיסור יש לו מיד דוגמה חיה ומחשית של מישוה שהוא מכיר אישית העובר בדיוק עברה זו.

והוא מהרהר לעצמו: כמה חבל שהם אינם פה אתי לראות עד מה חמור מה שהם עושים, ועד כמה עליהם להזדרז ולחזור בתשובה... ומתחשק לך לזעוק

לו לאותו אדם ולקרא באוזניו: ומה אתך עצמך, יהודי יקר? איך אתה יודע מיד שהכוונה היא "להם" "לאחרים"? האם לא חשבת אף לרגע שאולי הכונה

היא אליך? כן, כן, אליך ממש!

אכן, דרוש מאמץ מיוחד מצד הלומד להיות מעורב בלמודו, ולראות את עצמו מתיישב על ספסל הנאשמים או שוכב על שולחן הניתוחים ומהווה מושא

ללימוד ולדין העיוני. זה לא קל, ואף לא נעים. אך רק כך יוכל הלומד להשתנות ולהיות קרוב יותר לדרך הישר והטוב.

ומעשה שרגיל היה האדמו"ר רבי שמחה בונים מפשיסחא, לספרו בכל ערב יום הכיפורים, ועולה ממנו מוסר השכל גדול לעניינינו:

בעיר קראקוב (קראקא) השוכן על גדות הויסלה בדרומה של פולין, עמד בית כנסת שנקרא בית הכנסת של ר' אייזיק. על שם אחד התושבים שבנה את בית

הכנסת כתרומה לאוצר גדול שנפל בחלקו.

ומעשה שהיה כך היה:

ר' אייזיק עני מרוד היה, מטופל בבנים ובבנות. הבנות הגיעו לפרקן מצפות להינשא כדרך כל הארץ, אולם לרש אין כל להשתתף בצרכי נישואיהן. באחד

הלילות חלם אייזיק חלום, שאוצר גדול טמון מתחת הגשר של עיר הבירה, חלום זה חזר ונשנה פעמים אחדות. ותתפעם רוחו, וגמר בדעתו לנסוע אל

עיר הבירה, לחשוף את האוצר שנתגלה לו בחלומו. אמר ועשה; קיבץ בידו מעט כסף להוצאת הדרך, נטל צרורו ויצא לחשוף את האוצר.

בהגיעו אל עיר הבירה, לא התמהמה, ועשה ראשית דרכו הישר אל הגשר, לחפש אחר האוצר הנספך. אך מה גדלה אכזבתו בהיווכחו לדעת שהגשר ענק

ממדים הוא, מסלולי דרכים רבים חוצים בו, ותנועה רבה שוקקת בהם ללא הפסק. ברור היה שאין כל סיכוי לנסות לחפור תחת הגשר, מה עוד שזקיפי

משמר שעמדו נוטרים את דרכי הגישה לארמון המלך, פוקחים עין על כל המתרחש מסביב.

מדוכרך ונבוך עמד ר' אייזיק תוהה במקומו מבלי שידע לשית עצות בנפשו. קשה היה לו להשלים את תוחלתו הנכזבת, ונשאר שומר את הגשר במשך

היום, ורק עם רדת הלילה נוטש היה את משמרתו ללינת הלילה. באחד הימים בעודו עומד על הגשר, תוהה על החלום שחלם ופישרו, עבר שר הצבא על

הגשר, והבחין בזר שעורר את חשדו, מפני התנהגותו המחשידה.

"מה לך יהודי כי תחפש כאן על הגשר הסמוך לארמון המלכות?" רעם קול שר הצבא. פחד מות תקף את ר' אייזיק. הוא בא לחפש אוצר שנגלה לו בחלומו,

והנה עומד הוא ליפול בפח. בחשד של ריגול... כיצד ינסה לטהר עצמו, האם יאמנו דבריו? אומר לך את האמת... את כל האמת... פתח וגמגם נרעד ונפחד.

חלמתי חלום, אודות אוצר הטמון תחת הגשר... עני אני, וחשבתני לנסות את מזלי... זו כל האמת... גחך שר הצבא ואמר" הו, איש חלומות אתה, יהודי...?

ולכן הקדים הכתוב 'זאת תורת היולדת', לפני פרשת היולדת העניה, כי כשיוצאים ידי חובת ע"י ונשלמה פרים שפנתנו, אין מדקדקים לחלק בין עניה לעשירה, והרי זה מה שנלמד מ'זאת תורת', שכל העוסק בתורת הקרבנות כאילו הקריבו, ולכן בימינו אין לאשה יולדת עניה לומר פרשת 'זאת לא תמצא ידה' אלא הפרשה הראשונה של העשירה שמביאה כבש ועוף ולא שתי תורים.

וראיתי בספר 'עין השמש' על מהיר"ל, להג"מ רבי משה מישל שמואל שפירא [תרס"ו - תרצ"ג] בסוף הספר הביא בשם ידידו הגאון רבי יהושע העשל ווין מוילנא בעל מח"ס ציון יהושע ועליות אליהו. שעפ"ז יש לבאר פנימיות המחלוקת בין רשב"י וחכמים במדרש הנ"ל.

כי הקב"ה הראה לו כל הקרבנות, ובסוף אמר לאאע"ה שכשש"ב ביהמ"ק קיים יתכפר להם בזכות אמירת הפרשיות, ולכן לדעת רשב"י לא הראה לו עשירית האיפה, שאם אומרים בפה, די באמירת קרבן עשיר ואין צריך להכנס בדקדוק עניות.

אך לחכמים כן הראה לו עשירית האיפה, כי יש צד שני לומר שבזמן שאין ביהמ"ק קיים צריך העני לחפש בכיסו ולפי מצבו בפרנסה כן יאמר פרשת הקרבנות. דאי' במשנה נגעים פ"א מ"ב 'מצורע עני שהביא קרבן עשיר יצא, ופי' הר"ש משאנץ אפילו לתחילה מביא קרבן עשיר ותבא עליו ברכה, היינו שישבב על הפתחים ויקנה קרבן עשיר, ותבא עליו ברכה. והרי לדעת הר"ש בוודאי טוב שהעני יאמר פרשת העשיר, שהרי גם כשמביא בפועל קרבן עשיר יצא ידי חובתו.

אמנם דעת החינוך במצוה ת"ג קרבן עולה ויורד, הביא דברי הגמ' בכריתות דף כז: שמי שהיה עני והפריש מעות ליקח בהם כשבה או שעירה, והעני, יביא שתי תורים או שני בני יונה, ומותר לו להנות בשאר המעות. וכן מותר לו לרדת לעשירית האיפה. וכן להיפך אם היה עני והעשיר, חייב להוסיף עוד כפי קרבן העשיר, כי לא אוליין אשעת החטא וההפרשה אלא אשעת הקרבן.

וכתב החינוך שם, שאם הביא עני כשבה או שעירה כעשיר, לא יצא ידי חובתו. וכתב המשנה למלך, איך אמר כן, והרי משנה מפורשת בנגעים שעני שהביא קרבן עשיר יצא, וכן פסק הרמב"ם, וכתב עליו הר"ש משאנץ תבא עליו ברכה? ותיירצו המפרשים שהמשנה בנגעים למדוה מפסוק מיוחד במצורע 'זאת תורת' לרבות את המצורע עני שהביא קרבן עשיר. משא"כ בשאר הקרבנות כעולה ויורד, שאסור לעני להביא קרבן עשיר, ואם הביא, לא יצא ידי חובתו.

והחינוך כתב טעם לאיסור זה, שמאחר שריחם עליו הקב"ה להביא קרבן עני, אינו בדין שיכופו עצמו להביא יותר מאשר תשיג ידו. אין זה דרך ארץ לומר להקב"ה איני צריך לטובתך, וכמ"ש בתוס' במס' ע"ז 'כפויי טובה בני כפויי טובה' שכל מי שאינו רוצה לקבל מחבירו, כי מפרש שיצטרך אח"כ להכיר לו טובה, גם זוהי מדת הגאון וכפויי טובה. כך כשריחם עליו הקב"ה להביא קרבן בדלי דלות, אינו בדין להתאמץ להביא קרבן עשיר.

והחינוך על זה, ומזה ילמד כל אדם עצה איך לכלכל ביתו, שלא להוציא הוצאות יותר מכפי יכלתו. וכמ"ש המ"ב בביאור הלכה בהל' ו"ט. שרבים חללים הפילה מדת הפורנות יתר מן המדה, שמוציא הוצאות יותר ממה שיש לו, כי זהו סיבה לגזול את הבריות, שמבקש לימודו ואינו מוצא.

וסברת החינוך אינו רק בקרבן עולה ויורד אלא בקרבן עולה, שהקב"ה אומר לעני, איני מבקש ממך פר כמו עשיר, תביא מה שאתה יכול, כבש, תור או בן יונה, כפי השגת ידך. אל תתאמץ יותר, כי סדר הקרבן הוא הכנעת נפש האדם להקב"ה, ומכל אחד הוא דורש מדת הכנעה כפי יכלתו. מעשיר הוא מבקש פר, ומעני שבעניים מנחת מחבת.

וכן כתבו רבותנו הק' השפת אמת יומא מא., והערוך לנר כריתות דף כח. והחת"ס שבת קלב. הכל נקטו כשיטת החינוך [וא"כ צ"ל שדברי הר"ש אמורים רק לגבי מצורע עני, שיש בו לימוד מיוחד שיכול להביא כחומר עשיר] שיש חילוק גדול בין שאר הקרבנות למצורע, שבשאר הקרבנות העני לא יביא קרבן עשיר, ורק במצורע יש לימוד מיוחד.

והחת"ס הוסיף חידוש נורא שבקרבן עולה ויורד מביא העשיר חטאת בהמה, והעני מביא שני עופות עולה וחטאת, אם יתכפר בעופות, כשמתאמץ ומביא פר כעשיר, מה שיביא נותר על זה הוה ליה כמו חולין בעזרה, וכמו חטאת שנתכפרו בעליהם ולא יצא ידי חובתו. כדעת החינוך.

ונחזור לענייננו שא"כ גם באמירת הפרשה היה צריך שהעני יאמר פרשת דלי דלות. ולא יאמר כעשיר. שבשלמא לדעת המשנה למלך שעני שהביא קרבן עשיר יצא ידי חובתו, ניחא שיכול העני לומר פרשת העשיר, אך לדעת החינוך וג' רבוה"ק הנ"ל שעני שיביא קרבן עשיר לא יצא ידי חובתו, ובפרט שהחת"ס מחמיר שזה כחולין בעזרה, שכן הוא דעת החינוך שלא יצא העני, וצריך להביא קן חדש, שהרי שהפר שהוא הביא הוא כחולין בעזרה, ולא רק כחטאת פסולה.

וזהו דעת חכמים במדרש שהראה הקב"ה לאאע"ה גם עשירית האיפה, כי אסור לו לומר פרשת העשיר.

ובשו"ע כתוב שטוב לומר בכל יום פרשת עולה חטאת ושלמים, לא הוזכר שם קרבן עני שמביא מנחה, וכן בפרק איזהו מקומן שאומרים בכל יום, לא ממשכים במשניות של עולת העוף ומנחות של קרבן עני, כפי הנראה שזהו כשיטת הברוך טעם והמשנה למלך והר"ש שעני שהביא קרבן עשיר יצא ידי חובתו.

והנה בקרבן עולה ויורד מביא העשיר חטאת בהמה, והעני מביא שני עופות עולה וחטאת, וצריך להבין מה מקום לעני להוסיף עולה שלא היה לו לעשיר להביא עולה? וביאר האבן עזרא שבחטאת בהמה של העשיר יש אכילת מזבח אימורים, ואכילת כהנים בשר. אך חטאת העוף אין למזבח אלא דמה, ולא בשרו, שנאכל לכהנים. ונמצא שלא הביא למזבח בשר אישה ריח ניחוח לה, לכן יביא גם עולת העוף שכולה כליל על המזבח.

והספורנו ביאר כי יש לעני הרהורי הלב בטרוניא על הקב"ה ח"ו, מדוע עשאו עני ולא עשיר, ולכן עליו להביא עוד קרבן עולה לכפר על הרהורי הלב. וממילא מובן

כיצד זה תשית את לבך לדברי חלומות? הנה אספר לך, גם אני חלמתי, זה פעמיים, שאוצר גדול טמון אצל יהודי בעיר קראקוב תחת התנור אצל יהודי בשם... אייזיק... אייזיק... האם אשית לב לדברי חלומות?... צמרמורת תקפה את ר' אייזיק, בשומעו את שר הצבא נוקב בשמו ובכתובתו בעיר קראקוב, וכאשר שמע את דברי שר הצבא הפוקד עליו לבסוף לנטוש את חלומותיו ולחזור מיד לביתו, מיהר לעקור כל עוד רוחו בקרבו, עשה דרכו לביתו, כשדבריו של שר הצבא מנקרים במוחו.

ראשית פעולתו, בהגיעו לביתו היתה לחטט תחת התנור, תנור לבנים שרעוע היה מרוב יושן. ואמנם לאחר חיפוש מדוקדק גילה תחת התנור אוצר ממון גדול, שממנו הפריש סכום כסף לבנות בית כנסת בקראקוב, אשר עד היום נקרא על שמו "בית הכנסת של ר' אייזיק".

הלקח מהסיפור נפלא, ונקדים תחילה את דברי הגאון רבי ישראל מסלנט וצ"ל האומר: "אין מוסר אלא מה שהאדם לומד על עצמו ולעצמו, במטרה לשנות את עצמו שינוי המעשה". אכן, יכול אדם ללמוד את כל "מסילת ישרים" בעיון רב, ולנתח בעמקות את חסרונותיהם של האחדים ואת דרכי תיקונם, ואילו הוא עצמו עומד מחוץ למסגרת עיונו, ובסיימו את חוק לימודו הריחו אותו אדם שהתחיל בו.

ודרוש רבותינו בעלי המוסר מהפסוק (ויקרא כה, יז) "לא תונו איש את עמיתו" - המילה את כידוע באה לרבות, ולענייננו באה היא לרבות את האדם עצמו; שיסתכל הוא על עצמו ולא ירמה את עצמו להטיל את הכשלונות אך על הזולת. הצרה היא, שהאדם לא תופס שכל המומים שמוצא הוא אצל חבירו נמצאים בו, על דרך שאמרו חז"ל (קידושין ע"ב) "הפוסל - במומו פוסל".

משום כך בא ר' שמחה בונים מפשיסחא, ורצה ללמד את חסידיו ואותנו, כי אדם ההולך לחפור מתחת "לגשר" בעיר אחרת - בחפצו לחתור תחת הפגמים והמומים של הזולת, ואומר: פלוני נכשל במידה זו ואלמוני צריך לתקן מדה אחרת.

.. הרי שצריך הוא לדעת שכל הפוסל במומו פוסל. ואותם הפגמים שחשב כי נמצאים הם אצל חבירו... נמצאים בו עצמו וכפי שאמר הרבי מקוצק: "מטבע האדם להעריך את זולתו - לפי מידותיו הוא!" ובניסוחו של הגר"מ שלמה אלעמי: "הזוכר מומי בני אדם - הוא עצמו בעל המומים. והראה מומי עצמו - לא יראה מומי זולתו".

אדם צריך לנפץ את ה"תנור" שבביתו - תאוותיו ומידותיו המגוננות שבקרבן, ורק אז יגלה את ה"מטמון" הנפלא - את זיו הודה והדרה, האצילות והקדושה של נפשו ונפש חבירו, ויזכה לבא ולהתייצב לפני בוראו טהור, זך ונקי!... (בנועם שיח)

זאת תורת היולדת לזכר או לנקבה (יב, ז)

דעת הברוך טעם שהעני יאמר פרשת קרבן עשיר, וכאילו הקריב קרבן עשיר ונזכיר מדברי רבוה"ק ביאור נפלא, ע"פ הא דדרשו חז"ל בסוף מס' מנחות 'זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת' וגו', כל העוסק בתורת עולה וכו' כאילו הקריב עולה וכן מנחה. והנה למשל בקרבן עולה ויורד, שהעשיר מביא שר והעני מביא תור או עשירית האיפה, ואם הביא העשיר קרבן עני, לא יצא ידי חובתו. כן הוא מסקנת הגמ' במס' כריתות.

וכתב הג"מ בעל ה'ברוך טעם' שבימינו שאין ביהמ"ק קיים ונשלמה פרים שפתינו, יוכל העני לומר פרשת הקרבן של עשיר, ויצא ידי חובתו. אף שהאמירה היא בקרבן, מ"מ אין צריך לדקדק במצבו אם הוא עני או עשיר, אלא יאמר הפרשה בכליות.

הגאון מטשעבין היה אומר בשם הבארז'אנער רב שכך היו אומרים גאוני גאליציה, ונשלמה פרים שפתינו, ולא ונשלמה תורים או מנחות שפתינו, כיון שזה לא עולה כסף, יכולים כבר לומר כקרבן העשיר שמביא פר...

פעם שמעתי מהמגיד הג"מ רבי יענקל'ע גאלינסקי שביקש לעורר את הציבור לברך ברכות בכונה, וסיפר שפעם אחת היה אחד שזייף שטרות של כסף בביתו, והיה מדפיס שטרות של מאתיים, אמרו לו, מדוע רק שטרות של מאתיים, תדפיס קצת חמישים וקצת עשרים, והיה עונה, אם אני כבר מדפיס, שיהיה מאתיים. כך כשאדם מברך ברכה, הרי זה נקרא בחז"ל 'טופס ברכה', אמירה יבשה נמשלת כשטר של עשרים, אמירה עם כונה כשטר של חמשים, בהתעוררות יתרה כשטר של מאה, ברכה כראוי היא שטר של מאתיים. כך היה צועק רבי יענקל'ע, שוטה שכמותך, אם אתה כבר מדפיס שטרות של ברכות, תדפיס כבר מאתיים... לא רק לצאת ידי חובה באמירה יבשה 'שהכל נהיה בדברו', אלא להוסיף לב ונפש תוך תיבות הברכה.

עכ"פ כך אמר הברוך טעם שבאמירת הקרבנות אין צריך לבדוק בכיסו אם הוא עני או עשיר, אלא לומר בכליות קרבן עולה כמו קרבן עשיר.

ועפ"ז היה מתרץ מש"כ בפרשת תזריע לאחר שסידר קרבן היולדת של עשירה, ו'זאת תורת היולדת לזכר או לנקבה', ואח"כ פתח הכתוב ואמר 'זאת לא תמצא ידה' די שנה ולקחה שתי תורים או שני בני יונה, אחד לעולה ואחד לחטאת. ולכאן היה צריך לדחות פסוק 'זאת תורת היולדת', לאחר דין היולדת העניה. והרבה פירושים נאמרו בזה.

הגאון מטשעבין אמר בשם הבארז'אנער רב ליישב, כי מכיון שכל העוסק בתורת יולדת כאילו הקריב, וכמ"ש המג"א שהיולדת זכר ביום מלאת הארבעים יאמר היא ובעלה פרשת עולה, והובא במ"ב בהל' קריאת התורה, וזה שנהגו לתת לו עליה לתורה. וכן ביום שמונים לנקבה. כי האיש צריך לשלם קרבנות אשתו, שהוא חלק מחיוב הכתובה.

יותר דברי החינוך שלא יביא העני קרבן עשיר, היינו חטאת בהמה לבד, שהרי בכך לא תיקו ולא כיפר את הרהורי הלב ע"י קרבן עולה. מה הועיל במה שהתאמץ כ"כ. ולכן לא יצא ידי חובתו. [והחת"ס שם מפרש טעם החילוק בין מצורע לשאר הקרבנות, שדווקא במצורע מותר לעני להביא קרבן עשיר ולא לשאר הקרבנות. ע"ש.]

ראיתי בספר 'באר מים', שהג"מ רבי מנחם זמבה שאל פעם לפני האמרי אמת מגור ז"ע איך יתכן שעני שביא קרבן עשיר לא יצא ידי חובתו, כדברי החינוך, והלא אדרבה הוא מוסיף להביא יותר ממה שהיה מחויב? ותירץ האמרי אמת בקצרה 'כי חסר לו קרבן אחד'. היינו כי עשיר מביא רק חטאת בהמה, ועני צריך להביא חטאת ועולה. אמנם גם מיישב לנו רק בל שזהביא קרבן עשיר, אך דלי דלות שהיה לו להביא רק מנחה, שהביא קרבן עשיר, עדיין צריכין אנו למודעי מדוע לא יצא ידי חובתו, והרי מנחתו אינה אלא לחטאת ולא לעולה?

ואף אם תמצי לומר שלפי דברי האמרי אמת, אם הביא דל דלים קרבן עשיר יצא ידי חובתו, מ"מ לפי הסברא הנ"ל שאין הקב"ה רוצה שיתאמץ יותר מכפי יכלתו, אין לחלק בין דלים לדלי דלים, בשניהם אין הקב"ה רוצה שביא יותר מכפי יכלתו. ראיתי בספר 'אדני פו' [בן דורו של הרבי רבי יונתן, הג"מ רבי אפרים הקשר, מובא הרבה בפתחי תשובה] ע"פ מ"ש 'בשו"ע באו"ח סי' א' שטוב לומר בכל יום פרשת עולה ופרשת חטאת. כי בגמ' מסופר על רבי ישמעאל שקרא בשבת לאור הנר והטה, וכתב על פנקסו שכשיבנה בית המקדש יביא חטאת שמנה, והקשה החיד"א מה היה לו לכתוב כך בפיקטוס, היה לו לתת חומש לומר פרשת חטאת, וכל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת?

ותירץ הבנין שלמה ועוד מפרשים, שהכאילו' הזה מועיל רק להגן מן היסורים שבאים ע"י החטא, כי ע"י האמירה נחשב לו כמי שנתן להקב"ה חלק המזבח, כי כמו שאין לו חילוק בין מנחה לעוף או לבהמה, כך אין לו חילוק בין הבאה ממש לבין קריאת פרשת הקרבנות, אך חלק הכהנים שעדיין לא ניתן, אינם יכולים לשבוע ע"י אמירת הפרשה.

ולכן כתב רבי ישמעאל על פנקסו שביא חטאת שמינה, שמינה דייקא, כדי שיהיה לכהנים הרבה מה לאכול... ועי' עוד נוב"מ מהדו"ק או"ח סי' ל"א וסי' ל"ה, ושו"ת חת"ס סי' י' שגם כתבו כן שאף האומר תורת החטאת, כשיבנה ביהמ"ק יצטרך להביא גם קרבן בפועל. אמנם דעת המבי"ט בספרו בית אלקים שער התשובה פ"ב, חולק וסובר שהאמירה היא ממש כהקרה בפועל, וכשיבנה ביהמ"ק לא צריך להביא שום קרבן, וכ"כ הגר"א. וא"כ צ"ע מה שכתב שביא חטאת שמינה, היה לו לומר פרשת חטאת. והחיד"א בנחל קדומים תירץ שכתב כן למצוה בעלמא, שעיקר החיוב כבר יצא ידי חובתו ע"י אמירת פרשת חטאת. וצ"ע שאם כבר יצא ידי חובתו איך אפשר להביא חטאת למצוה בעלמא, והרי זה ממש חולין בעזרה? והי"ע.

והוא דברי האדני פו שאמירת פרשת הקרבן, נעשה כאילו אמר 'לכשיבנה בית המקדש אביא את הקרבן הזה שאני אומר עכשיו'. והרי זה כמקבל על עצמו נדר, והוא 'יהי רצון כאילו הקרבתי', כיון שקיבלתי על עצמי ברצון הזה, הרי זה רצון אמיתי שזה מחייב אותו להביאו אח"כ כשיבנה ביהמ"ק, רצון אמיתי כזה אפשר לומר עליו כאילו הקרבתי. שאינו סתם דיבור בעלמא. ולכן אין עני יוצא ידי חובתו באמירת פרשת קרבן עשיר. משא"כ לדברי הבארז'אנער רב שבאמירה בפה אין חילוק בין עני לעשיר, ואדרבה אם כבר אומר, שיאמר פרשת העשיר, להדפיס שטרות שם מאתיים כנ"ל.

אמנם דברי החינוך שיש בזה לימוד שלא לפזר יותר הוצאות ממה שיש לו, א"כ גם באמירה יש החינוך הזה. ויש מרבוה"ק שלא היו מראים פנים מסבירות למי שמתאמץ יותר מכפי יכלתו וקונה מצוות ביוקר, כמו אתרוג מוהדר יותר ממה שביכלתו. שעני"ז נגרם שאינו חי בגבולות סדר ההוצאות וההכנסות. אמנם המשנה למלך שלא חילק בין מצורע לשאר קרבנות שתמיד תבא עליו ברכה לעני שמביא כעשיר, זהו כשיטת רבוה"ק שכן חנינו שיתאמץ אדם במסירת נפש לכבוד ה', הרבה יותר ממה שהוא יכול. אלו ואלו דברי אלקים חיים.

כתוב שבמיני זרובל היה ביהמ"ק בנין חלש מאד, ונעשה בהם בקעים, כי כורש הרשה להם לבנות ג' שורות של אבן ושורה אחת של עץ, כדי שאם ימרדו בו היהודים ישרוף ח"ו את הבית ע"י העץ שביניהם. ובבא בן בוטא ראה שאם לא יבא הורדוס ויבנהו מחדש, יפול הבית ח"ו. וכן היה בתקופת חשמונאים, בתחילה עשו מנורה של בעץ, חזרו והעשירו עשו של כסף, חזרו והעשירו עשו של זהב. הרי שאין הקב"ה רוצה שנקרע עצמנו לעשות של זהב כשאינו לנו זהב. אף שאין עניות בציבור. מאידך ידוע גיטת המאירי או הריטב"א שכל מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה עד ר"ה חוץ מהוצאות שבת ויו"ט והוצאות בניו לת"ת וכן כל הוצאות לשאר המצוות. וא"כ האם יקח כל אברך וזימין אצל הסופר שיכתוב לו ספר תורה? הרי החינוך מלמדנו כאן שאין רצון ה' שהעני יביא קרבן עשיר. וצ"ע בזה.

נמצאנו למדים ב' הסברים בדברי המדרש הנ"ל, לדעת רשב"י לא הראה לו הקב"ה לאאע"ה עשירית האיפה יחד עם סדר כל שאר הקרבנות, ולדעת חכמים כן הראה לו עשירית האיפה.

א, שנחלקו אם באמירה כשאינו ביהמ"ק יאמר העני כקרבן העשיר. שלכאן זה תלוי במחלוקת הר"ש משאנץ והמשנה למלך שלדעתו יצא העני ידי חובתו, או לחת"ס וערוך לנו וספ"א בדברי החינוך שלא יצא ידי חובתו. שיש לחלק בין מצורע לשאר קרבנות. שהתורה מחנכת את האדם שלא יוציא הוצאות יותר מיכלתו. והחת"ס מאשימו בחולין בעזרה.

ב, בעל אדני פו פירש שאמירת הפרשה היא התחייבות להביא קרבן בפועל, וממילא אין לו התחייב יותר מכפי יכולתו עכשיו בכיסו. לכן סברו חכמים שעשירית האיפה הם הראה לו הקב"ה, שיאמרו העני רק פרשת העני ולא פרשת קרבן עשיר. [ולגבי יולדת עניה אם יכולה להביא קרבן יולדת עשירה, לדברי האמרי אמת יש לחלק בין אם חסר לו קרבן או לאו].

(הגרמ"י רייזמן)

בדרך הדרוש

הדק"ק למה לא ברא הקב"ה את האדם במעשה ידיו דאיתא בפסחים (דף כ"ב) שמעון העמסוני הי' דורש כל אתון שבתורה כיון שהגיע לאת ד' אלקיך תירא פירש וכו' עד שבא ר"ע ודרש את ד' אלקיך תירא לרבות ת"ח וזוהו מוכח דלא לכבוד עצמו הוא דורש והק"ל, וזוהו יובן המדרש לאו מות בני אהרן אלא בשביל שלא נשאו נשים ובשביל שלא נהגו כבוד במשה וכן וקשה למה דוקא בשביל הני תרתו ולמה לא די באחד מהם אלא בשביל שלא נשאו נשים הי' להם תירוץ אבל בתרווייהו אין להם תירוץ והמפורשים הקשו למה צוה הקב"ה לישא אשה למה לא ברא אותו הקב"ה במעשה ידיו כדאם הראשון ותי' משום דאיתא בגמרא כששמעו האומות אנו ד' אלקיך אמרו לכבוד עצמו הוא דורש כיון ששמעו כבד את אביך ואמך חזרו לדברים הראשונים ואי היו הקב"ה ברא את האדם כמ"י איך יוכל לקיים קרא כבד את אביך וכו' לכן לא ברא אותו במעשה ידיו ולכן צוה הקב"ה לישא אשה אבל אם יש לימוד אחר שלא יוכלו האומות לומר לכבוד עצמו הוא דורש

הדק"ק למה לא ברא הקב"ה את האדם במעשה ידיו דאיתא בפסחים (דף כ"ב) שמעון העמסוני הי' דורש כל אתון שבתורה כיון שהגיע לאת ד' אלקיך תירא פירש וכו' עד שבא ר"ע ודרש את ד' אלקיך תירא לרבות ת"ח וזוהו מוכח דלא לכבוד עצמו הוא דורש והק"ל, וזוהו יובן המדרש לאו מות בני אהרן אלא בשביל שלא נשאו נשים ובשביל שלא נהגו כבוד במשה וכן וקשה למה דוקא בשביל הני תרתו ולמה לא די באחד מהם אלא בשביל שלא נשאו נשים הי' להם תירוץ אבל בתרווייהו אין להם תירוץ והמפורשים הקשו למה צוה הקב"ה לישא אשה למה לא ברא אותו הקב"ה במעשה ידיו כדאם הראשון ותי' משום דאיתא בגמרא כששמעו האומות אנו ד' אלקיך אמרו לכבוד עצמו הוא דורש כיון ששמעו כבד את אביך ואמך חזרו לדברים הראשונים ואי היו הקב"ה ברא את האדם כמ"י איך יוכל לקיים קרא כבד את אביך וכו' לכן לא ברא אותו במעשה ידיו ולכן צוה הקב"ה לישא אשה אבל אם יש לימוד אחר שלא יוכלו האומות לומר לכבוד עצמו הוא דורש